

BONAJ DEMANDOJ KAJ BONAJ RESPONDOJ

Verkis: Majstro S. Damiko

Antaŭparolo

al la kvara reviziita eldono

Antaŭ ĉirkaŭ 18 jaroj grupo da budhanaj studentoj de Singapuro-Universitato venis viziti min. Ili plendis, ke estas ofte malfacile por ili respondi demandojn pri Budhismo, kiujn oni faris al ili de tempo al tempo. Mi petis ilin doni al mi iom da ekzemploj el tiuj demandoj. Kiam ili tion faris, mi surpriziĝis, ke la junaj budhanoj inteligentaj kaj bone klerigitaj scias tiom malmulte pri sia religio kaj tiel hezitas en eksplikado pri Budhismo al aliuloj. Mi notis multajn el tiuj demandoj, aldonis iom el tio, kion oni ofte demandis al mi, kaj fine alvenigis la broŝuron "**Bona Demando kaj Bona Respondo**". La ĉefa celo estis helpi al singapuranoj, tamen min surprizis kaj kontentigis, ke ĝi havas internacian legantaron. Oni eldonis pli ol 150000 ekzemplerojn de la angla versio, kaj reprenis ĝin multfoje en Usono, Malajzio, Hindio, Tajlando kaj Srilanko. La broŝuro jam tradukiĝis en 14 lingvojn kaj lastatempe estas tradukita en la indonezian kaj hispanan lingvojn. En tiu ĉi kvara eldono ĝisdatigita kaj plikompletigita mi aldonis iom pli da demandoj kaj provizis bonajn respondojn al ili laŭ mia deziro. Mi ankaŭ aldonis

ĉapitron, kiu enhavas iom da instruoj de la Budho. Mi deziras, ke tiu ĉi broŝuro daŭre stimulu publikan intereson pri Budha Darma.

S Dhammika

Singapuro, 2005

1. Kio estas Budhismo

Demando: Kio estas Budhismo?

Respondo: La nomo Budhismo venis el la vorto 'bodhi', kiu signifas iluminiĝon. Do ni povas diri, ke Budhismo estas la filozofio de iluminiĝo. Tiu ĉi filozofio havas sian originon en la sperto de Sinjoro Sidarto Gotamo, konata kiel Budho Ŝakjamunio, kiu iluminiĝis en la aĝo de 35 jaroj. Nun Budhismo estas 2500-jara kaj havas ĉirkaŭ 300 milionojn da sekvantoj en la tuta mondo. Ĝis antaŭ cent jaroj, Budhismo ĉefe estis azia filozofio, sed nun ĝi akiras pli kaj pli da sekvantoj en Eŭropo, Aŭstralio kaj Ameriko.

Demando: Do Budhismo estas nur filozofio, ĉu ne?

Respondo: La vorto "filozofio" devenis el du vortoj 'philo' signifanta amon kaj 'sophia' signifanta saĝon. Do filozofio estas la amo de saĝo aŭ amo kaj saĝo. Ambaŭ signifoj perfekte priskribas Budhismon. Budhismo instruas, ke ni devas pene disvolvi nian intelekton ĝisplene por klare kompreni ĉion. Ĝi ankaŭ instruas, ke ni disvolu niajn amon kaj bonkorecon por esti veraj amikoj al ĉiuj

estaĵoj. Do Budhismo estas filozofio, sed ne nur filozofio. Ĝi estas la plej supera filozofio.

Demando: Kiu estis la Budho?

Respondo: En la jaro 563 a.K. bebo naskiĝis en reĝa familio de Norda Hindio. Li plenkreskis en riĉeco kaj lukso, sed fine trovis, ke la komforto kaj sekureco en la mondo ne garantias homan feliĉon. Li estis profunde kortuŝita de homaj suferoj, kiujn li vidis en diversaj lokoj. Li decidis eltrovi la ŝlosilon al homa feliĉo. Kiam li estis 29-jara, li forlasis siajn edzinon kaj infanon, kaj iris al tiamaj grandaj religiaj instruistoj en tiu periodo por lerni de ili. Ili instruis lin multe, sed neniu el ili sciis la veran kaŭzon de homaj suferoj kaj la ĝustan metodon por venki ĝin. Fine, post sesjaraj studado, klopodado kaj meditado li ekhavis sperton, en kiu ĉiuj liaj nescioj malaperis kaj li subite luminiĝis. Ekde tiam li nomiĝis Budho, la Iluminiĝinto. Dum la sekvaj 45 jaroj, li vojaĝis ĉie en norda Hindio por instrui al homoj tion, kion li eltrovis. Liaj kompatado kaj pacienco estis superordinaraj kaj li havis milojn da sekvantoj. En la 80-a jaraĝo li forpasis pro maljuneco kaj malsano sed ankoraŭ kun digneco kaj sereneco.

Demando: Ĉu ne estis malrespondece por la Budho, ke li forlasis siajn edzinon kaj infanon?

Respondo: Probable ne estis facile por la Budho forlasi sian familion. Supozeble li hezitis kaj maltrankviliĝis dum longa tempo antaŭ sia fina forlaso. Sed li faris elekton, ĉu li sin dediĉu al sia familio aŭ al la mondo. Fine, pro sia granda kompato li sin dediĉis al la tuta mondo, kaj la tuta mondo ankoraŭ profitas de lia sindediĉo. Tio ne estis malrespondeco. Eble tio estis la plej signifoplena ofero, kiun oni neniam faris antaŭe.

Demando: Se la Budho estas mortinta, kiel li povas helpi nin?

Respondo: Jam mortis Michael Faraday, kiu eltrovis elektron, sed lia eltrovo ankoraŭ helpas nin. Ankaŭ mortis Louis Pasteur, kiu inventis kuracmetodojn kontraŭ tiel multaj malsanoj, sed liaj medicinaj eltrovoj ankoraŭ savas vivojn. Mortis Leonardo da Vinci, kiu kreis majstraĵojn de arto, sed liaj pentraĵoj ankoraŭ inspiras kaj ĝojigas nin. Grandaj herooj kaj heroinoj jam mortis eble antaŭ centoj da jaroj, sed kiam ni legas pri iliaj kondutoj kaj atingoj, ni ankoraŭ

ricevis inspiron por kondukti kiel ili. Jes, la Budho jam mortis, sed 2500 jarojn poste liaj instruoj ankoraŭ helpas homojn; lia ekzemplo ankoraŭ inspiras homojn kaj liaj vortoj ankoraŭ ŝanĝas homan vivon. Nur la Budho havas tiel grandan potencon milojn da jaroj post sia morto.

Demando: Ĉu la Budho estis dio?

Respondo: Ne, li ne estis dio. Li neniam asertis, ke li estas dio, la infano de dio aŭ eĉ la sendito de dio. Li estis homo, kiu perfektigis sin mem kaj instruis, ke ankaŭ ni povas perfektigi nin mem se ni sekvas lian ekzemplon.

Demando: Se la Budho ne estas dio, kial homoj adoras lin?

Respondo: Estas diversspecaj adoroj. Kiam iuj adoras dion, ili laŭdas lin aŭ ŝin, prezentas oferojn kaj petas favorojn, kredante, ke la dio aŭdos iliajn laŭdojn, ricevos iliajn oferojn kaj respondos iliajn preĝojn. Budhanoj ne praktikas tiuspecan adoron. Estas alispeca adoro kiam ni montras nian respekton al iu aŭ io respektinda. Ni stariĝas kiam instruisto venas en la klasĉambron; ni manpremas kun

eminentulo kiam ni renkontas lin; ni salutas kiam oni ludas nacian himnon. Tio estas ĉiuj gestoj de respekto kaj adoro por montri nian admiron al speciala persono aŭ afero. Jen adoro, kiun budhanoj praktikas. Statuo de la Budho kun la manoj sur la kruroj kaj kompatema rideto sur la vizaĝo rememorigas, ke ni strebu por disvolvi niajn internajn pacon kaj amon; la incensa parfumo rememorigas nin pri trapenetranta influo de virto; la lampo rememorigas nin pri lumo de scio, kaj la floroj, kiuj baldaŭ senkoloriĝas kaj velkiĝas, rememorigas nin pri efemereco. Kiam ni riverencas, ni esprimas nian dankemon al la Budho por liaj instruoj al ni. Tio estas la signifo de budhana adoro.

Demando: Sed mi aŭdis la onidiron, ke budhanoj adoras idolojn.

Respondo: Tiu onidiro nur montras la miskomprenon de idolo-farantoj. En vortaro la difino de idolo estas "bildo aŭ statuo adorata kiel dio". Ni jam scias, ke budhanoj tute ne kredas, ke la Budho estas dio, do kiel ili povus kredi, ke peco da ligno aŭ metalo estas dio? Ĉiuj religioj uzas simbolojn por prezenti diversajn kredojn de si. En Taŭismo, la desegno de "Jino kaj jango" estas uzata por simboligi konkordon inter kontraŭaj aferoj. En Siĥismo, la glavo

estas uzata kiel simbolo de spirita lukto. En Kristanismo, oni uzas fiŝon kiel simbolon de Krista ĉeesto kaj la krucon kiel simbolon de lia sindediĉo. En Budhismo, la statuo de la Budho rememorigas nin pri homa dimensio en budhisma instruo, pri la fakto, ke Budhismo estas hom-centra anstataŭ di-centra, kaj ke ni devas rigardi internen anstataŭ eksteren por trovi perfektecon kaj komprenemon. Do la onidiro, ke budhanoj adoras idolojn, estas tiel malsaĝa kiel la diro, ke kristanoj adoras fiŝon aŭ geometrian formon.

Demando: Kial homoj faras diversspecajn strangajn aferojn en budhismaj temploj?

Respondo: Multaj aferoj ŝajnas strangaj al ni kiam ni ne komprenas ilin. Anstataŭ ignori tiajn aferojn kiel strangaĵojn, ni devas provi por eltrovi ilian signifon. Tamen, estas vero, ke iuj aferoj faritaj de budhanoj originis el popularaj superstiĉo kaj miskompreno anstataŭ el la vera instruo de la Budho. Kaj tiaj miskomprenoj troviĝas ne nur en Budhismo, sed ili ankaŭ trudiĝas en ĉiujn religiojn de tempo al tempo. La Budho instruis klare kaj detale. Se iuj ne sukcesis plene kompreni, la Budho ne estas riproĉinda pro tio.

Estas vortoj en budhismaj verkoj:

Se iu suferas pro malsano, sed ne petas kuracadon eĉ kiam kuracisto estas ĉe li, tio ne estas kulpo de la kuracisto. Same, se iu suferas kaj turmentiĝas pro la malsano de kleŝo, sed ne petas helpon de la Budho, tio ne estas kulpo de la Budho. JN28-9

Oni rajtas juĝi nek Budhismon nek ajnan religion se ili ne praktikas ĝin konvene. Se vi volas scii la verajn instruojn de Budhismo, legu budhajn vortojn aŭ parolu kun tiuj, kiuj komprenas ilin konvene.

Demando: Ĉu estas budhisma ekvivalento de Kristnasko?

Respondo: Laŭ tradicio, Reĝido Sidarto naskiĝis, fariĝis la Budho kaj forpasis en plenluna tago de Vesako, la dua monato de hindia jaro, kiu konformas al aprilo-majo de la okcidenta kalendaro. En tiu tago budhanoj en ĉiuj landoj celebras tiujn okazojn vizitante monaĥejojn, partoprenante en diversaj ceremonioj aŭ eble pasigante la tagon per meditado.

Demando: Se Budhismo estas tiel bona, kial iuj budhismaj

landoj estas malriĉaj?

Respondo: Se temas pri ekonomia malriĉeco per malriĉeco, estas vero, ke iuj budhismaj landoj estas malriĉaj. Sed se temas pri malriĉa vivkvalito per malriĉeco, eble iuj budhismaj landoj estas tre riĉaj. Ekzemple, Usono estas lando ekonomie potenca kaj riĉa, sed ĝi estas unu el la landoj, kies krimo-proporcio estas la plej alta en la mondo. Milionoj da maljunuloj estas ignoritaj de siaj infanoj kaj mortas solece en maljunulejoj. Hejma perforto, turmento al infanoj kaj toksigemo estas ĉefaj problemoj, kaj triono de la geedzoj eksedziĝas. Do ili riĉas je mono, sed malriĉas je vivkvalito. Nun se vi rigardas iujn tradiciajn budhismajn landojn, vi trovos tre malsaman situacion. Gepatroj estas honorataj kaj respektataj de siaj infanoj; krimo-proporcioj estas relative malaltaj; eksedziĝo kaj memmortigo estas raraj, kaj ankoraŭ fortaj estas tradiciaj valoroj kiel ĝentileco, malavareco kaj favoremo al fremduloj, toleremo kaj respekto al aliuloj. Kvankam ekonomie postiĝintaj, ili eble havas pli superan vivkvaliton ol lando kiel Usono. Sed eĉ se ni juĝas budhismajn landojn nur je ekonomio, unu el la plej riĉaj kaj ekonomie prosperaj landoj en la nuna mondo estas Japanio, kie plej da loĝantoj sin nomas budhanoj.

Demando: Kial ni malofte aŭdas pri filantropiaj aferoj faritaj de budhanoj?

Respondo: Eble ĉar budhanoj ne opinias sian bonfaron fanfaroninda. Antaŭ kelkaj jaroj la japana budhisma gvidanto Nikkho Nirwano ricevis la Templetan Premion pro sia laboro akceli interreligian harmonion. Ankaŭ tajlanda budhisma monaĥo lastatempe ricevis la prestiĝan Magsaysay Premion pro sia bonega laboro inter toksomaniuloj. En 1987 alia tajlanda monaĥo, Majstro Kantayapiwat ricevis la Norvegan Infanan Pacan Premion pro sia longjara laborado helpi senhejmajn infanojn en kamparoj. Kaj kiel grandskalan socian laboron faris la Okcidenta Budhisma Organizo por la malriĉuloj en Barato? Ili konstruis lernejojn, infanvartajn centrojn, malsanulejojn kaj malgrandajn industriojn por sin-provizo. Budhanoj prenas helpon al aliuloj kiel sian religian praktikon kiel faras aliaj religioj, sed ili kredas, ke ili devas fari tion kviete sen propagando.

Demando: Kial estas tiom multaj malsamaj specoj de Budhismo?

Respondo: Estas tiel multaj malsamaj specoj de sukero: bruna sukero, blanka sukero, grajnigita sukero, ŝtoneca sukero, frukta sukero kaj kando, sed ili ĉiuj estas sukeroj kaj gustas dolĉe. Oni produktas sukeron en malsamajn formojn por diversaj uzoj. Budhismo estas sama. Estas Theravada Budhismo, Zena Budhismo, Purlanda Budhismo, Yogacara Budhismo kaj Vajrajana Budhismo, sed ili ĉiuj estas instruoj de la Budho kaj havas la saman guston, la guston de libereco. Budhismo jam disvolviĝis en malsamajn formojn, do ĝi konvenas al diversaj kulturoj, en kiuj ĝi ekzistas. Oni interpretas Budhismon dum centoj da jaroj, do ĝi ankoraŭ konvenas al ĉiu nova generacio. Kvankam la specoj de Budhismo estas diversaj en la formo, tamen la esenco de ĉiuj skoloj estas la Kvar Noblaj Veroj kaj Nobla Okera Vojo. Ĉiuj ĉefaj religioj inkluzive de Budhismo jam dispartiĝis en diversajn skolojn kaj sektojn. Sed probable la diferenco inter Budhismo kaj iuj aliaj religioj estas, ke malsamaj skoloj de Budhismo ĉiam estas toleremaj kaj amikaj unu al aliaj.

Demando: Vi certe alte taksas Budhismon, do laŭ mi vi opinias nur vian religion vera dum ĉiujn aliajn falsaj.

Respondo: Neniu budhano, kiu komprenas la budhan instruon,

opinias aliajn religiojn malĝustaj. Neniu tiel pensas post diligenta kaj grandanima esplorado pri aliaj religioj. Kiam vi studas malsamajn religiojn, vi unue rimarkas, kiom da komunaĵo ili posedas. Ĉiuj religioj agnoskas, ke la nuna stato de la homaro estas malkontentiga. Ĉiuj kredas, ke homoj bezonas ŝanĝi siajn sintenon kaj konduton por plibonigi sian nunan situacion. Ĉiuj instruas etikon, kiu entenas amon, bonkorecon, paciencon, malavarecon kaj socian respondecon, kaj ĉiuj akceptas la ekzistecon de iuj absolutaj formoj. Ili uzas diversajn lingvojn, nomojn kaj simbolojn por priskribi kaj klarigi tiujn aferojn. Nur kiam homoj etanime alkroĉiĝas al sia propra vidpunkto, aperas maltoleremo, malhumileco kaj obstineco.

Imagu, ke anglo, franco, ĉino kaj indoneziano rigardas tason. La anglo diras: "Tio estas *cup*." La franco respondas: "Ne, ĝi ne estas *cup*. Ĝi estas *tasse*." La ĉino komentas: "Vi ambaŭ eraras. Ĝi estas *bei*." Fine la indoneziano mokas la aliajn, dirante: "Kiel malsaĝaj vi estas. Ĝi estas *cawan*." Poste la anglo elprenas vortaron kaj montras ĝin al la aliaj, dirante: "Mi povas pruvi, ke ĝi estas *cup*. Mia vortaro tiel diras." "Do via vortaro estas erara," diras la franco, "ĉar mia vortaro klare diras, ke ĝi estas *tasse*." La ĉino mokas ilin: "Mia vortaro diras, ke ĝi estas *bei* kaj mia vortaro estas pli antikva ol la viaj je miloj da jaroj, do ĝi certe estas pli ĝusta. Krome, pli da homoj

parolas la ĉinan lingvon ol la aliajn lingvojn, do ĝi devas esti *bei*." Dum ili reciproke kverelas kaj argumentas, alia homo aliras, trinkas per la taso kaj poste diras al la aliaj: "Ĉu vi nomas ĝin cup, tasse, bei aŭ cawan, la utileco de la taso estas teni akvon por trinki. Ĉesu argumenti, sed trinku; ĉesu kvereladi, sed mildigu vian soifon." Jen budhana sinteno al aliaj religioj.

Demando: Iuj homoj diras, ke ĉiuj religioj estas efektive samaj. Ĉu vi konsentas kun ili?

Respondo: Religio estas fenomeno tro komplika kaj diversa por resumi per nur malgranda aserto kiel tio. Budhanoj eble diras, ke ĉi tiu aserto havas elementojn de ambaŭ vero kaj malvero. Budhismo instruas, ke ne troviĝas Dio, sed ekzemple Kristanismo instruas, ke Dio ekzistas. Mi opinias, ke tio estas tre grava diferenco. Sed unu el la plej belaj paragrafoj en la Biblio diras:

"Se mi parolus lingvon de homoj kaj anĝeloj, sed ne havus amon, mi fariĝus sonoranta kupro aŭ tintanta cimbalo. Kaj se mi posedus la prefetpovon kaj komprenus ĉiujn misterojn kaj ĉiajn sciojn, kaj se mi havus ĉian fidon, tiel ke mi povus formovi montojn,

sed ne havus amon, mi estus nenio. Kaj se mi disdonus mian tutan havon por nutri la malsatulojn, kaj se mi lasus mian korpon por forbrulo, sed ne havus amon, per tio mi nenion profitus. Amo longe suferas, kaj bonfaras; Amo ne envias; amo ne fanfaronas, ne ŝveligas sin, ne kondutas nedece, ne celas por si mem, ne koleriĝas, ne pripensas malbonon, ne ĝojas pri maljusteco, sed kunĝojas kun vereco; ĉion toleras, ĉion kredas, ĉion esperas, ĉion eltenas." I. Kor. 13-7

Jen precize estas la budhisma instruo, ke la kvalito de nia koro estas multe pli grava ol ĉiuj supernaturaj potencoj haveblaj, nia kapablo profeti estontecon, kaj la forto de nia kredo aŭ ĉiaj ekscesaj gestoj fareblaj. Do kiam temas pri teologiaj konceptoj kaj teorioj, Budhismo kaj Kristanismo certe estas malsamaj. Sed kiam temas pri koraj kvalitoj, virtoj kaj kondutoj, ili estas tre similaj.

Demando: Ĉu Budhismo estas scienca?

Respondo: Antaŭ la respondo, estas plej bone ke ni difinu la vorton "scienco". Laŭ vortaro scienco estas "scio, kiu povas fariĝi sistemo laŭ la faktoj de homaj vidoj kaj pruvoj por ekspliki la

ĝeneralajn naturajn leĝojn. Ĝi estas branĉo de scioj, ĉion el kiuj oni povas studi precize." Iuj aspektoj de Budhismo ne konformas al ĉi tiu difino, tamen la esencaj instruoj de Budhismo, la Kvar Noblaj Veroj, plej konformas al ĝi. Suferado, la unua Nobla Vero, estas sperto, kiun ni povas difini, sperti kaj mezuri. La dua Nobla Vero klarigas, ke sufero havas naturan kaŭzon, la avido, kiun ni ankaŭ povas difini, sperti kaj mezuri. Ni ne provas ekspliki la suferon per terminoj de metafizika koncepto aŭ mitoj. Laŭ la tria Nobla Vero, sufero estas forigebla ne per dependo al supernatura estulo, kredo aŭ preĝoj, sed simple per forigo de sia kaŭzo. Tio estas komprenebla. La kvara Nobla Vero, metodo por forigi la suferon, denove neniel koncernas metafizikon, sed dependas de konduto en specialaj manieroj. Kaj la konduto estas ankaŭ pruvebla. Kiel scienco, Budhismo forigas koncepton pri superordinara estaĵo, kaj eksplikas la originon kaj okazon de la universo laŭ naturaj leĝoj. Ĉio ĉi certe montras la sciencan sintenon. Krome, la konstanta konsilo de la Budho, ke ni ne blinde kredis sed esploru, ekzameni kaj pripensu laŭ nia propra sperto, sendube havas sciencan trajton. En sia fama Kalama Sutro la Budho diris:

"Ne iru laŭ la revelacio aŭ tradicio; ne iru laŭ rumoro aŭ sanktaj verkoj; ne iru laŭ la onidiro aŭ nura logiko; ne iru laŭ

antaŭjuĝo al ideo aŭ alies ŝajna kapablo, kaj ne iru laŭ la ideo "Li estas nia instruisto". Sed kiam vi mem scias bone, ke afero estas bona, ke ĝi estas ne kulpigebla, ke ĝi estas laŭdinda laŭ la vidpunkto de saĝuloj, kaj oni pruvas per praktikado kaj observado, ke ĝi kondukas al feliĉo, tiam sekvu la aferon." A.I,188

Do ni povas diri, ke kvankam Budhismo ne estas tute scienca, tamen ĝi efektive havas fortan sciencan sencon kaj certe estas pli scienca ol aliaj religioj. Estas signifoplene, ke Albert Einstein, la plej granda sciencisto en la dudeka jarcento, diris pri Budhismo:

"La religio de la estonteco estos kosma religio. Ĝi transcendus personan dion kaj evitus dogmojn kaj teoriojn. Kovrante ambaŭ naturan kaj psikan kampojn, ĝi baziĝus sur religia senco estiĝinta el la sperto pri ĉiuj aferoj naturaj, psikaj kaj signifoplene komunecaj. Budhismo konformas al tiu ĉi priskribo. Se estas iu ajn religio, kiu povus kontentigi la bezonon de moderna scienco, ĝi estus Budhismo."

Demando: Foje mi aŭdis, ke budhaj instruoj nomiĝas Meza Vojo. Kion signifas ĉi tiu termino?

Respondo: La Budho donis al sia Nobla Okera Vojo alian nomon, *majjhima patipada*, kiu signifas "la Mezan Vojon." Tio estas tre grava nomo, ĉar ĝi sugestas al ni, ke estas ne sufiĉe nur sekvi la vojon, sed ni devas sekvi ĝin en speciala maniero. Homoj povas esti obstinaj pri religiaj reguloj kaj praktikoj, kaj fine ili fariĝas vere fanatikaj. En Budhismo oni devas sekvi kaj praktiki la regulojn en ekvilibra kaj racia maniero, kiu evitas ekstremismon kaj eksceson. Antikvaj romanoj kutime diris pri "Modereco en ĉiuj aferoj" kaj budhanoj tute konsentas kun tio.

Demando: Mi legis, ke Budhismo nur estas speco de Hinduismo. Ĉu tio estas vera?

Respondo: Ne, tio ne estas vera. Budhismo kaj Hinduismo havas multe da komunaj etikaj ideoj. Ili uzas iom da komunaj terminoj kiel la vortoj karmo, samadio kaj nirvano, kaj ili ambaŭ originis el Hindio. Tio pensigis iujn, ke ambaŭ religioj estas samaj aŭ tre similaj. Sed kiam ni rigardas trans la eksterajn similecojn, ni vidas, ke ambaŭ religioj estas klare malsamaj. Ekzemple hinduoj kredas je supernatura Dio dum budhanoj ne. Unu el la ĉefaj instruoj de hinduisma socia filozofio estas la ideo de klaso, kiun Budhismo firme kontraŭas. Rita purigado estas grava praktiko en Hinduismo,

sed ĝi tute ne troviĝas en Budhismo. En budhismaj verkoj ofte estas priskriboj pri la Budho kritikanta la instruojn de bramanoj, la hinduismaj pastroj, kaj ankaŭ ili emis kritiki iujn el liaj ideoj. Tio ne okazus se Budhismo kaj Hinduismo estus samaj.

Demando: Sed la Budho vere kopiis de Hinduismo la ideon pri Karmo, ĉu ne?

Respondo: Hinduismo vere instruis doktrinon pri karmo kaj ankaŭ reenkarnejo. Sed ĝiaj priskriboj pri la ambaŭ instruoj estas tre malsamaj de la budhismaj. Ekzemple Hinduismo diras, ke ni estas destinitaj de nia karmo dum Budhismo diras, ke ni estas kondiĉitaj de nia karmo. Laŭ Hinduismo eterna animo aŭ atmo pasas de vivo al la sekva dum Budhismo neas, ke estas tia diro pri animo, anstataŭe, ĝi estas konstante ŝanĝebla fluo de renaskiĝinta mensa energio. Jen nur estas iom el multaj diferencoj inter ambaŭ religioj pri karmo kaj renaskiĝo. Sed eĉ se la instruoj de Budhismo kaj Hinduismo estus samaj, tio ne nepre signifas, ke la Budho senpripense kopiis la ideon de aliaj.

Foje okazas, ke du homoj sendepende faris precize saman eltrovon. Eltrovo de evoluado estas bona ekzemplo. En la jaro 1858,

ĝuste antaŭ la eldono de sia fama libro *La Origino de la Specoj*, Charles Darwin trovis, ke alia viro, Alfred Ressel Wallace, jam elpensis la ideon de evoluado kiel li faris. Darwin kaj Wallace ne kopiis la ideon de la alia, sed per studado pri la sama fenomeno ili venis al la sama konkludo pri tio. Do eĉ se hinduisma kaj budhisma ideoj pri karmo kaj renaskiĝo estus samaj, kiuj fakte estas malsamaj, tio ne estas nepra pruvo pri la kopiado. La vero estas, ke per enrigardo disvolvita en siaj meditadoj, hinduismaj sanktuloj akiris malklaran ideon pri la karmo kaj renaskiĝo, kiujn la Budho poste eksplikis pli perfekte kaj precize.

2. Bazaj konceptoj pri Budhismo

Demando: Kio estas la ĉefaj instruoj de la Budho?

Respondo: Ĉiuj instruoj de la Budho centriĝas en la Kvar Noblaj Veroj ĝuste kiel la rando kaj spokoj de rado centriĝas en la aksingo.

La Kvar Noblaj Veroj nomiĝas "Kvar" ĉar ili nombras kvar. Ili nomiĝas "Noblaj" ĉar ili nobligas tiujn, kiuj komprenas ilin. Ili nomiĝas "Veroj" ĉar konforme al la realo, ili estas veroj.

Demando: Kio estas la Unua Nobla Vero?

Respondo: La Unua Nobla Vero estas, ke vivo estas sufera. Vivi estas suferi. Estas ne eble vivi kun sperto de neniu doloro aŭ malĝojo. Ni devas elteni fizikajn suferojn kiel malsanon, vundiĝon, laciĝon, maljuniĝon kaj poste morton. Ni ankaŭ devas elteni psikajn suferojn kiel solecon, ĉagrenon, timon, embarasiĝon, malesperon, koleron, ktp.

Demando: Ĉu tio ne estas iom pesimisma?

Respondo: Vortaro difinas pesimisman kiel "la kutiman penson, ke ĉiuj okazaĵoj estos malbonaj." aŭ "la kredon, ke malbono estas pli potenca ol bono." Budhismo instruas neniun el tiuj ideoj kaj nek neas, ke feliĉo ekzistas. Ĝi nur simple diras, ke en nia vivo ni spertas suferojn fizikajn kaj psikajn. Tio estas deklaro tiel vera kaj evidenta, ke neniu povas nei. Budhismo komenciĝas per la sperto, nerefutebla fakto kaj ankaŭ afero, kiun ni ĉiuj bone scias, iam spertis kaj povos strebi por eviti. Do Budhismo komenciĝas per rekta irado al la kerno, pri kiu ĉiuj homoj zorgas: sufero kaj kiel eviti la suferon.

Demando: Kio estas la Dua Nobla Vero?

Respondo: La Dua Nobla Vero estas, ke avido kaŭzas ĉiujn suferojn. Kiam ni esploras psikan suferon, ni povas facile eltrovi, kiel avido kaŭzas ĝin. Kiam ni deziras ion sed ne povas akiri ĝin, ni sentas malesperon kaj ĉagrenon. Kiam ni esperas, ke iu plenumu nian deziron, sed li ne tiel agas, ni sentas malesperon kaj koleron. Kiam ni deziras, ke aliuloj ŝatu nin, sed ili ne tiel faras, ni sentas

korsuferon. Eĉ kiam ni deziras ion kaj vere povas akiri ĝin, tio ankaŭ ne ofte kondukas nin al feliĉo, ĉar post nelonge ni perdos intereson, sentos enuecon pri ĝi kaj ekdeziros alian. Do simple dirite, la Dua Nobla Vero instruas, ke akiro de via deziraĵo ne povas garantii vian feliĉon. Anstataŭ konstante klopodi por akiri vian deziraĵon, provu modifi vian avidon. Avido forrabas el ni kontentecon kaj feliĉon.

Demando: Sed kiel deziro kaj avido kondukas al fizika sufero?

Respondo: Vivlongaj deziro kaj avido por ĉi tio kaj tio, kaj precipe deziro al konstanta ekzisteco kreas potencon energion, kiu kaŭzas al ni nian renaskiĝon. Kiam ni renaskiĝas, ni havas korpon. Kiel mi diris antaŭe, la korpo estas sentema al vundiĝo kaj malsano; ĝi povas elĉerpiĝi pro laboro; ĝi maljuniĝas kaj fine mortas. Tiel avido kondukas al nia fizika sufero ĉar ĝi kaŭzas nian renaskiĝon.

Demando: Tio estas tre bona, sed se ni vere tute ĉesigus deziron, ni nenion akirus aŭ atingus.

Respondo: Vere. Sed laŭ diroj de la Budho, kiam suferon al ni

kaŭzas niaj deziro, avido, konstanta malkontenteco pri nia havaĵo kaj konstanta sopiro al pliaj, ni devas ĉesigi ilin. Li volis, ke ni distingu kion ni bezonas kaj kion ni deziras, kaj ke ni strebu al la bezonaĵo sed modifu la deziron. Li instruis al ni, ke nia bezono estas kontentigebla, sed nia avido estas senfina kiel senfunda kavo. Ni devas labori por nia bezono esenca, fundamenta kaj plenumbla, sed iom post iom malpliigi la dezirojn super la bezono. Kio estas la celo de nia vivo, akiri aŭ esti kontenta kaj feliĉa?

Demando : Vi parolis pri la renaskiĝo, sed ĉu estas pruvo, ke tio vere okazas?

Respondo: Estas abundaj pruvoj, ke tio vere okazas, sed ni esploros tion pli detale iom poste.

Demando: Kio estas la Tria Nobla Vero?

Respondo: La Tria Nobla Vero estas, ke sufero estas forigebla kaj feliĉo akirebla. Eble ĝi estas la plej grava el la Kvar Noblaj Veroj, ĉar en ĝi la Budho certigis al ni, ke veraj feliĉo kaj kontenteco estas atingeblaj. Ni fariĝas feliĉaj kaj liberaj kiam ni rezignas senutilan

avidon kaj lernas pace vivi ĉiutage, ĝuante la spertojn prezentitajn de nia vivo senavide, kaj elportante malfacilaĵojn en nia vivo pacience sen timo, malamo kaj kolero. En tiu momento, nur en tiu momento, ni povas vivi perfekte. Ĉar ne plu obsedite de kontentigo al nia propra egoisma deziro, ni trovas, ke ni havas sufiĉan tempon por helpi aliulojn plenumi ties bezonojn. Tiu stato estas nomata Nirvano.

Demando : Kio aŭ kie estas Nirvano?

Respondo: Ĝi estas dimensio, kiu transcendas tempon kaj spacon, do estas malfacile por ni preparoli kaj eĉ pripensi ĝin. Vortoj kaj pensoj taŭgas nur por priskribi dimension de tempo kaj spaco. Sed ĉar Nirvano transcendas tempon, estas nek moviĝo, nek malakordo, nek maljuniĝo kaj nek morto. Do Nirvano estas eterna. Ĉar Nirvano transcendas spacon, ne estas kaŭzo, limo kaj koncepto pri egoismo kaj neegoismo. Do ĝi estas senlima. La Budho ankaŭ certigis al ni, ke Nirvano estas sperto de granda feliĉo. Li diris:

"Nirvano estas la plej supera feliĉo." Dp.204

Demando: Sed ĉu estas pruvo, ke tia dimensio ekzistas?

Respondo: Ne. Ne estas tiu pruvo. Sed ĝia ekzisto estas deduktebla. Se estas dimensio, kie funkcias tempo kaj spaco, kaj fakte tia dimensio estas la mondo, kiun ni spertas, ni povas dedukti, ke estas dimensio, kie ne funkcias tempo kaj spaco. Tio estas Nirvano. Krome, eĉ se ni ne povas pruvi la ekziston de Nirvano, ni havas budhan instruon, ke ĝi ekzistas. Li diris al ni:

"Ekzistas Nenaskiĝo, Nefariĝo, Nefariteco kaj Nekomponiteco. Se ne ekzistus tiu Nenaskiĝo, Nefariĝo, Nefariteco kaj Nekomponiteco, ne estus liberiĝo el tio naskiĝinta, fariĝinta, farita kaj komponita. Sed ĉar estas tiu Nenaskiĝo, Nefariĝo, Nefariteco kaj Nekomponiteco, do ni scias, ke ekzistas liberiĝo el tiu naskiĝo, fariĝo, fariteco kaj komponiteco." Ud, 80

Ni scios pri ĝi tuj kiam ni atingos ĝin. Ni devas daŭre praktiki ĝis tiam.

Demando: Kio estas la Kvara Nobla Vero?

Respondo: La Kvara Nobla Vero estas la vojo kondukanta al forigo de sufero. La vojo estas nomita la Nobla Okera Vojo, kiu

konsistas el Perfekta Kompreno, Perfekta Penso, Perfekta Parolo, Perfekta Konduto, Perfekta Vivrimedo, Perfekta Strebo, Perfekta Atentemo kaj Perfekta Koncentriĝo. Budhana praktikado konsistas el praktikoj al tiuj ok aferoj ĝis ili fariĝas pli perfektaj. Vi rimarkos, ke la ŝtupoj pri la Nobla Okera Vojo kovras ĉiujn aspektojn de vivo: intelektan, etikan, socian, ekonomian kaj psikan, kaj entenas ĉion, kion oni bezonas por havi bonan vivon kaj spiritan disvolviĝon.

3. Budhismo kaj ideo pri Dio

Demando: Ĉu vi budhanoj kredas je dio?

Respondo: Ne, ni ne kredas je dio. Estas kelkaj kialoj pri tio. Kiel modernaj sociologoj kaj psikologoj, la Budho vidis, ke multaj ideoj de religioj kaj precipe la ideo pri dio havas sian originon en maltrankvileco kaj timo. La Budho diris:

"Regite de timo, homoj iras al sanktaj montoj, sanktaj boskoj, sanktaj arboj kaj altaroj." DP I88

Primitivuloj vivis en danĝera kaj malamika mondo. Ilin konstante akompanis timoj al sovaĝaj bestoj, al neebleco trovi sufiĉan manĝaĵon, al vundiĝo aŭ malsano, kaj ankaŭ al naturaj fenomenoj kiel tondro, fulmo kaj vulkanoj. Pro manko de sekureco, ili kreis la ideon pri dioj por doni al si komforton en bonaj tempoj, kuraĝon en danĝeraj tempoj kaj konsolon kiam aferoj iras malbone. Ĝis nun vi rimarkos, ke homoj estas ofte pli religiemaj en krizaj tempoj. Vi aŭdos ilian diron, ke la kredo je dio aŭ dioj donas al ili forton, kiun ili bezonas por aranĝi sian vivon. Ili ofte eksplikas, ke ili kredas je speciala dio, ĉar ili preĝis en tempo de bezono kaj iliaj

deziroj estis realigitaj. Ĉio ĉi ŝajne subtenas la instruon de la Budho, ke la ideo pri dio estas reago al timo kaj deprimeco. La Budho instruis, ke ni strebu por kompreni niajn timojn, malpliigi niajn avidojn kaj akcepti trankvile kaj kuraĝe la aferojn, kiujn ni ne povas ŝanĝi. Li anstataŭigis timon per racia kompreno anstataŭ senracia kredo.

La dua kialo, ke la Budho ne kredis je dio estas, ke ne ekzistas multaj atestoj por subteni tian ideon. Estas sennombraj religioj kaj ili ĉiuj pretendas, ke nur ili havas la instruon de dio en sia sankta libro, nur ili komprenas la naturon de dio, kaj ekzistas nur ilia propra dio anstataŭ tiuj de aliaj religioj. Iuj pretendas, ke dio estas vira; iuj pretendas, ke dio estas virina kaj iuj pretendas, ke dio estas neŭtra. Ili ĉiuj estas kontentaj, ke troviĝas sufiĉa atesto por pruvi la ekziston de ilia dio sed ili mokas la ateston uzatan de aliaj religioj por pruvi la ekziston de aliaj dioj. Estas mirinde, ke kvankam tiel multe da malsamaj religioj en tiel multaj landoj klopodas pruvi la ekzistecon de siaj dioj, tamen pri tiuj estaĵoj ankoraŭ mankas reala, konkreta, materiala aŭ nerefutebla atesto. Budhanoj prokrastas la juĝojn ĝis aperas tia atesto.

La tria kialo de la Budho ne kredi je dio estas, ke li trovis la

kredon ne necesa. Iuj pretendas, ke kredo je dio estas necesa por ekspliki la originon de la universo. Sed scienco jam tre konvinke eksplikis, kiel la universo aperis sen prezenti la ideon pri dio. Iuj pretendas, ke kredo je dio estas necesa por ĝui feliĉan kaj signifoplenan vivon. Ni denove povas rimarki, ke tio ne estas vera. Sen mencii multajn budhanojn, estas milionoj da ateistoj kaj liberpensuloj, kiuj havas utilan, feliĉan kaj signifoplenan vivon sen kredo je dio. Iuj pretendas, ke la kredo je dia potenco estas necesa ĉar la homaro estas malforta kaj ne havas forton por sin helpi. La atesto denove indikas kontraŭon. Ni ofte aŭdas pri homo, kiu venkis grandan senkapablecon kaj handikapecon, gigantan senesperon kaj malfacilaĵon per siaj internaj fortoj kaj propraj penoj sen kredo je dio. Iuj pretendas, ke dio estas necesa por homa saviĝo. Sed tiu argumento nur estas bone konvinka se vi akceptas la teologian koncepton de saviĝo. Budhanoj ne akceptas tian koncepton. Baziĝinte sur sia propra sperto, la Budho vidis, ke ĉiu homo havas kapablon purigi sian menson, disvolvi senfinajn amon, kompatemon kaj perfektan komprenemon. Li turnis atenton de la ĉieloj al koro kaj kuraĝigis nin trovi solvon al niaj problemoj per nia memkompreno.

Demando: Sed se ne estas dioj, kiel aperis la universo?

Respondo: Ĉiuj religioj havas mitojn kaj rakontojn, per kiuj oni provas respondi tiun ĉi demandon. En antikvaj tempoj tiaj mitoj estis taŭgaj, sed en la 21-a jarcento, en la epoko de fiziko, astronomio kaj geologio, tiajn mitojn jam anstataŭis sciencaj faktoj. Scienco jam klarigis la originon de la universo sen helpo de ideo pri dio.

Demando: Kion diris la Budho pri la origino de la universo?

Respondo: Estas tre interese, ke la budha eksplikado pri la universa origino tre proksimas al la vidpunkto de scienco. En la Aganna Sutro la Budho priskribis, ke la universo detruigis kaj denove estiĝis en la nuna formo dum longa periodo de sennombraj milionoj da jaroj. La unua vivo formiĝis sur la surfaco de akvo kaj denove disvolviĝis de simplaj organismoj al la komplikaj post sennombraj milionoj da jaroj. Li diris, ke ĉiuj tiuj procezoj iris pro naturaj kaŭzoj tute sen komenco aŭ fino.

Demando: Vi diris, ke troviĝas neniu atesto pri la ekzisto de dio, sed kiel okazas mirakloj?

Respondo: Multaj homoj kredas, ke mirakloj estas pruvo de ekzisto de dio. Ni aŭdis senprudentajn deklarojn, ke resaniĝo okazas,

sed ni neniam havis sendependan ateston de medicina oficejo aŭ kuracejo. Ni aŭdis peran raporton, ke iu mirakle saviĝis el fatalaĵo, sed ni neniam akiris propraokulan ateston pri tio, kio eble okazis. Ni aŭdis la onidiron, ke preĝo fortigis malsanan korpon aŭ velkiĝintan kruron, sed ni neniam vidis X-radiojn aŭ ricevis komenton de kuracistoj aŭ flegistoj. Senprudentaj deklaroj, nerektaj raportoj kaj onidiroj ne estas anstataŭigo de rigora atesto, kaj rigora atesto pri mirakloj estas tre rara. Ĉiuokaze, iam okazas aferoj neklarigeblaj kaj neatenditaj. Sed nia nekapableco eksplicite tiajn aferojn ne povas pruvi la ekziston de dioj. Tio nur pravas, ke niaj scioj estas ankoraŭ ne perfektaj. Antaŭ disvolviĝo de moderna medicino, kiam homoj ne sciis kio kaŭzas malsanon, ili kredis, ke dio aŭ dioj donas malsanon kiel punon. Nun ni scias bone, kio kaŭzas tiujn aferojn. Do kiam ni estas malsanaj, ni prenas medicinaĵon. En la tempo kiam niaj scioj pri la mondo estos pli kompletaj, ni komprenos, kio kaŭzas la neklarigeblan fenomenon, kiel ni komprenas nun, kio kaŭzas malsanon.

Demando: Sed tiel multe da homoj kredas je iom da formo de dio, do ĝi devas esti vera.

Respondo: Ne. Estis tempo, kiam ĉiuj homoj kredis, ke la

mondo estas ebena, sed ili ĉiuj eraris. La sumo de homoj, kiuj kredas ideon, ne estas mezuro de vereco aŭ malverececo de tiu ĉi ideo. Esplori la faktojn kaj ekzameni la atestojn estas la nura metodo por distingi, ĉu la ideo estas vera aŭ ne.

Demando: Do se vi budhanoj ne kredas je dioj, je kio vi kredas?

Respondo: Ni ne kredas je dio ĉar ni kredas je homo. Ni kredas, ke ĉiu homo estas valora kaj grava, ke ĉiuj havas sian latentan povon por disvolviĝi en budhon, la homan perfektecon. Ni kredas, ke homoj povas forigi la sensciecon kaj senraciecon, kaj vidi la veron de aferoj. Ni kredas, ke malamo, kolero, malico kaj ĵaluzo povas anstataŭiĝi per amo, pacienco, malavareco kaj bonkoreco. Ni kredas, ke ĉio estas en la mano de ĉiuj homoj se ili klopodas laŭ gvido kaj subteno de budhanaj samideanoj kaj laŭ inspiro de budha ekzemplo.

Kiel diris la Budho:

"Neniu savas nin krom ni mem,

Neniu povas kaj neniu alia devas.

Ni mem devas iri la vojon,

Sed la Budho klare montris ĝin." DP. I65

4. La kvin maksimumoj

Demando: La ideo de aliaj religioj pri ĝusteco kaj eraro venas el iliaj dogmoj pri dio aŭ dioj. Vi budhanoj ne kredas je dio, do kiel vi scias, kio estas ĝusta kaj erara?

Respondo: Malbonaj estas ĉiuj pensoj, paroloj kaj agoj radikintaj en avido, malamo kaj iluzio, kaj kondukantaj nin for de nirvano. Bonaj estas ĉiuj pensoj, paroloj kaj agoj radikintaj en malavido, amo kaj saĝo, kaj helpantaj nin purigi la vojon al nirvano. En la di-centraj religioj vi devas agi laŭ ordono por scii, kio estas ĝusta kaj ne, sed en hom-centra religio kiel Budhismo vi devas disvolvi viajn profundan memkonscion kaj memkomprenon por scii, kio estas ĝusta kaj ne. Etikoj baziĝantaj sur kompreno estas ĉiam pli fortaj ol obeado al ordono. Do por scii, kio estas ĝusta kaj ne, budhanoj atentis pri tri aferoj: intenco de ago, kaj respektivaj efikoj kaŭzitaj de la ago al ni mem kaj al aliuloj. Se la intenco estas bona, radikinta en malavaro, amo kaj saĝo, kaj helpas nin mem esti pli donemaj, pli amemaj kaj pli saĝaj, kaj helpas aliulojn esti pli donemaj, pli amemaj kaj pli saĝaj, niaj kondutoj kaj agoj estas bonaj, noblaj kaj moralaj. Kompreneble, estas multaj diferencoj en tio. Iam mi agas kun plej bona intenco, sed ĝi profitigas nek min mem nek aliulojn. Iam miaj intencoj estas malproksimaj de bono, tamen mia ago helpas aliulojn. Iam mi agas kun bona intenco, sed mia ago helpas nur min, kaj eble kaŭzas suferon al aliuloj. En tia okazo, miaj agoj estas miksaĵoj bona kaj ne tiel bona. Kiam la intenco estas malbona kaj la ago helpas nek min mem nek la aliajn, la konduto estas malbona. Kaj kiam mia intenco estas bona kaj mia ago profitigas ambaŭ min mem kaj aliulojn, tiam la konduto estas tute bona.

Demando: Do ĉu Budhismo havas kodon de moralo?

Respondo: Jes, ĝi havas. La Kvin Maksimoj estas la fundamentoj de budhisma moralo. La unua maksimumo estas sindeteno de mortigo aŭ damaĝo al vivestaĵoj; la dua estas sindeteno de ŝtelado; la tria estas sindeteno de seksa miskonduto; la kvara estas sindeteno de mensogo kaj la kvina estas sindeteno de alkoholaĵo kaj toksoj.

Demando: Sed iam certe estas bone mortigi malsano-disvastigajn insektojn, aŭ iun, kiu tuj mortigos vin.

Respondo: Eble tio estus bona por vi, sed kio okazus al la insekto aŭ homo mortigita? Ili ankaŭ deziris vivi kiel vi mem. Kiam vi decidis mortigi insekton disvastigantan malsanon, via intenco eble estas miksaĵo de bona memzorgo kaj malbona venĝo. La ago profitigos vin mem, tio estas bona, sed evidente ne profitigos tiun vivestaĵon, tio estas malbona. Do iam mortigo eble estas necesa, sed tio neniam estas tute bona.

Demando: Vi budhanoj tro zorgas pri formikoj kaj insektoj.

Respondo: Budhanoj strebas por disvolvi kompatemon ampleksan kaj sendistingan. Ni rigardas la mondon kiel unuecan tuton, kie ĉiu afero aŭ vivestaĵo havas siajn pozicion kaj funkcion. Ni kredas, ke ni devas esti atentemaj antaŭ ol detruiri aŭ malutiligi delikatan ekvilibron de la naturo. La naturo jam kontraŭstaris tie, kie oni emfazis ekspluati la naturon ĝisplene, suĉi lastan sukcon el ĝi, remeti neniom al ĝi, konkeri kaj subigi ĝin. Aero veneniĝis; riveroj poluciiĝis kaj sekiĝis; multegaj specoj de bestoj kaj vegetaĵoj malaperis kaj montdeklivoj dezertiĝis kaj eroziiĝis. Eĉ klimato ŝanĝiĝis. Se oni ne tiel hastus fari ekspluatadon, detruadon kaj

mortigadon, tiu terura situacio eble ne okazus. Ni ĉiuj devas strebe disvolvi pli da respekto al ĉiuj vivestaĵoj. Kaj tio estas la instruo de la unua maksimumo.

Demando: Kion Budhismo diras pri abortigo?

Respondo: Laŭ Budhismo vivo komenciĝas je koncipiĝo aŭ iom poste, do abortigi feton estas mortigi vivon.

Demando: Se virino estas seksatencita aŭ se ŝi scias, ke ŝia infano estos misforma, ĉu ne estas pli bone ĉesigi la gravedecon?

Respondo: Infano gravedita pro konsekvenco de seksatenco same rajtas vivi kaj ĝui amon kiel ĉiuj aliaj infanoj. Li aŭ ŝi ne rajtas esti mortigita simple pro tio, ke la biologia patro faris krimon. Naski infanon misforman aŭ mense malsanan estas teruraĵo por gepatroj, tamen se estas bone abortigi feton kiel tion, kial ne mortigi infanojn aŭ plenkreskulojn misformajn aŭ handikapitajn? Eble estus situacioj, en kiuj abortigo estas plej humana alternativo, kiel ekzemple, por savi vivon de la patrino. Sed mi diru honeste, ke plej da abortigoj okazas simple pro tio, ke la gravediĝo estas maloportuna, embarasa, aŭ ke la gepatroj volas havi infanon nur poste. Al budhanoj, tio ŝajne estas malbonaj kaŭzoj por detrui vivon.

Demando: Se iu memmortigus, ĉu li rompus la unuan maksimumon?

Respondo: Kiam iu mortigas alian, eble li faras tion pro timo, kolero, furiozeco, avido aŭ aliaj negativaj emocioj. Kiam iu mortigas sin mem, eble li tion faras pro tre similaj kaŭzoj, aŭ pro aliaj negativaj emocioj kiaj malesperiĝo kaj afliktiĝo. Mortigo estas la

konsekvenco de negativaj emocioj al la aliaj vivoj, dum memmortigo estas la konsekvenco de negativaj emocioj al la propra vivo, do tio kontraŭas maksimumojn. Sed oni ne bezonas informi homon, kiu kontemplas memmortigon aŭ havas intencon memmortigi, ke tiu faro estas erara. Ni devas helpi tiun kompreni, ke memmortigo estas daŭrigo de la problemo, sed ne solvo al ĝi.

Demando: Diru al mi pri la dua maksimumo.

Respondo: Kiam ni observas tiun ĉi maksimumon, ni garantias, ke ni prenu nenion el alies posedaĵoj. La dua maksimumo estas por sindeteni de nia avido kaj respekti alies posedaĵon.

Demando: La tria maksimumo diras, ke ni devas nin deteni de seksa miskonduto. Kio estas seksa miskonduto?

Respondo: Se ni uzas trompon, ĉantaĝon aŭ forton por igi iun seksumi kun ni, tion oni nomas seksa miskonduto. Adulto ankaŭ estas formo de seksa miskonduto, ĉar kiam ni geedziĝas, ni promesas al niaj edzoj aŭ edzinoj, ke ni estos fidelaj al ili. Kiam ni adultas, ni rompas la promeson kaj perfidas ilian fidon. Seksa konduto devas esti esprimo de amo kaj intimeco inter du homoj, kaj kiam ĝi okazas, ĝi kontribuas al niaj bonfartoj mensa kaj emocia.

Demando: Ĉu seksumado antaŭ la geedziĝo estas speco de seksa miskonduto?

Respondo: Ne, nur se troviĝas amo kaj reciproka konsento inter du koncernaj homoj. Sed oni ne devas forgesi, ke la biologia funkcio de seksumado estas generado, kaj se gravediĝas needziniĝinta virino, okazas multe da problemoj. Multaj maturaj kaj

pensemaj homoj opinias, ke estas pli bone sin deteni de seksumado antaŭ la geedziĝo.

Demando: Kion Budhismo diras pri naskolimigo?

Respondo: Iuj religioj instruas, ke seksa konduto pro ĉiu ajn kaŭzo krom generado estas malmorala, tiel ili opinias, ke ĉiuj formoj de naskolimigo estas eraraj. Budhismo agnoskas, ke seksa konduto havas kelkajn celojn, kiel ekzemple, generado, kiel esprimo de amo kaj deziro inter du homoj, k.t.p. Tiukaze ĝi opinias, ke ĉiuj formoj de naskolimigo krom abortigo estas ĝustaj. Fakte Budhismo povus diri, ke en la mondo kie okazas loĝantara eksplodo, naskolimigo estas vere farinda.

Demando: Sed kio estas pri la kvara maksimumo? Ĉu eblas vivi sen mensogo?

Respondo: Se oni vere ne povas komerci aŭ vivi en socio sen mensogo, ŝanĝiĝon bezonas tia abomeninda kaj korupta stato. Budhano estas tiu, kiu klopodas fari ion praktikan pri la problemo per strebo esti pli fidinda kaj honesta.

Demando: Ĉu vi dirus veron aŭ mensogon se timigita viro kurus preter vi kiam vi sidus en parko, kaj post kelkaj minutoj alia viro kurus al vi kun tranĉilo kaj demandus, ĉu vi vidis per kiu vojo la unua viro forkuris?

Respondo: Se mi havas bonan kaŭzon por suspekti, ke la dua viro grave malutilos al la unua, mi senhezite mensogos kiel budhano inteligenta kaj zorgema. Ni diris antaŭe, ke la intenco estas unu el la faktoroj determini, ĉu la ago estas bona aŭ ne. La intenco savi vivon

estas multoble pli pozitiva ol mensogo en cirkonstancoj kiel tio. Se mensogo, drinkado aŭ eĉ ŝtelado signifas, ke mi savas vivon, mi devas tion fari. Mi ĉiam povos kompensi pro rompo al tiuj maksimumoj, sed mi neniam povos revivigi tiun, kiu perdis la vivon. Sed, kiel mi diris antaŭe, ne prenu tion kiel pretekston rompi maksimumojn en oportuna tempo. La maksimumoj devas praktikiĝi kun granda zorgo kaj nur esti ignoritaj en tre ekstremaj okazoj.

Demando: La kvina maksimumo diras, ke ni devas deteni nin de alkoholaĵo kaj toksoj. Kial?

Respondo: Homoj ne drinkas nur por gustumi. Kiam ili drinkas solaj, ilia celo estas serĉi malstreĉiĝon, kaj kiam ili drinkas kune, la celo kutime estas serĉi konformiĝon. Eĉ malgranda kvanto da alkoholaĵo perturbas ilian konscion kaj konfuzas ilian singardemon. Se ili drinkas multe, la efiko povas esti detrua. Budhanoj diras, ke vi povas rompi ĉiujn aliajn maksimumojn post kiam vi rompas la kvinan.

Demando: Sed drinketo ne vere rompas la maksimumon, ĉu? Tio nur estas malgranda afero.

Respondo: Jes, tio estas nur malgranda afero. Sed se vi ne povas praktiki eĉ malgrandan aferon, viaj promeso kaj firmvolo estas ne tre fortaj, ĉu?

Demando: Ĉu fumado kontraŭas la kvinan maksimumon?

Respondo: Fumado certe havas negativan efikon al korpo, sed ĝia efiko al menso estas tre malmulta. Fumanto ankoraŭ estas vigla, atenta kaj aplomba, do eble fumado estus ne farinda, tamen ĝi ne kontraŭas la maksimumojn.

Demando: La kvin maksimumoj estas negativaj. Ili diras al vi kion ne fari, sed ili ne diras al vi kion fari.

Respondo: La kvin maksimumoj estas fundamentoj de budhisma moralo. Ili ne estas ĉio. Ni komencas per kono pri nia negativa konduto kaj per strebo eviti ĝin. Tio estas la celo de la kvin maksimumoj. Post kiam ni ne plu faras malbonan konduton, ni komencas fari la bonan. Ni prenu la kvaran maksimumon kiel ekzemplon. La Budho diris, ke ni devas komenci per sindeteno de mensogo. Poste, ni povos diri veron, paroli afable, milde kaj je konvena tempo. Li diris:

"Rezigninte mensogon, li fariĝas parolanto de la vero, fidinda, ĝusta kaj dependebla. Li ne trompas la mondon. Rezigninte malican parolon li ne ripetas ĉitiean aŭdaĵon tie nek ripetas tiean aŭdaĵon ĉi tie por okazigi konflikton inter homoj. Li kunigas disiĝintojn kaj pliproksimigas tiujn, kiuj jam estas amikoj. Harmonio estas lia ĝojo; harmonio estas lia plaĉo kaj harmonio estas lia amo. Tio estas la motivo de lia parolado. Post kiam li rezignas krudan paroladon, lia parolo estas ĝentila, senkulpigebla, plaĉa al oreloj, harmonia al koroj kaj plaĉa al plej multe da homoj. Rezigninte senutilan babiladon, li parolas konvene, kio estas trafa pri darmo kaj pri disciplino. Li parolas vortojn valorajn, rezoneblajn, precizajn, konvenajn kaj trafajn."

M.I, I79

5. Renaskiĝo

Demando: De kie venas homoj kaj kien ili iras?

Respondo: Eble ekzistas tri respondoj al la demando. La kredantoj de dio aŭ dioj kutime deklaras, ke homoj ne ekzistis antaŭ ol ili estis kreitaj. Poste ili aperis laŭ la volo de dio. Ili pasigas sian vivon kaj poste iras al la eterna ĉielo aŭ infero laŭ siaj kredo kaj konduto dum sia vivo. Aliaj homoj kiel humanistoj kaj sciencistoj deklaras, ke homoj venas el gravediĝo pro naturaj kaŭzoj, vivas kaj poste mortas, kaj tiam ilia ekzistado ĉesas. Budhismo akceptas neniun el tiuj eksplikoj. La unua deklaro kaŭzas multajn etikajn problemojn. Se bona dio vere kreis ĉiun el ni, estas malfacile ekspliki, kial tiel multaj homoj naskiĝis kun teruraj kriplaĵoj, aŭ kial tiel multaj infanoj estis abortigitaj antaŭ aŭ dum sia naskiĝo. Ŝajne maljustas alia problemo pri la teista ekspliko, ke homoj devas suferi eternan doloron en la infero pro sia konduto nur dum 60 aŭ 70 jaroj en la homa mondo. Nekredado kaj malvirta vivo de 60 aŭ 70 jaroj ne taŭgas por eterna sufero. Same, bona konduto de 60 aŭ 70 jaroj estas tre malmulta elspezo por eterna feliĉo en la paradizo. La alia ekspliko estas pli bona ol la unua kaj havas multe pli da scienca atestaĵo por sin subteni, tamen ĝi ankoraŭ lasas kelkajn gravajn

demandojn ne responditaj. Kiamaniere la fenomeno tiel mirige kompleksa kiel gravediĝo disvolviĝas dum nur naŭ monatoj ekde la simpla kuniĝo de spermo kaj ovo? Kaj nun la parapsikologio jam fariĝis konata branĉo de scienco, do oni des pli malfacile akceptas la fenomenon kiel telepation en materialisma modelo de menso.

Budhismo prezentas la plej kontentigan eksplikon, de kie homoj venas kaj kien ili iras. Kiam ni mortas, la menso kun ĉiuj tendencoj, preferoj, kapabloj kaj karakteroj aperintaj kaj disvolviĝintaj en tiu ĉi vivo denove sin estigas en la fekundigita ovo. Tiel la individuo kreskas, renaskiĝas kaj disvolvas la personecon estiĝintan laŭ kondiĉoj de mensaj karakteroj venintaj el la pasinta vivo kaj estiĝintaj per nova cirkonstanco. La personecon ŝanĝos kaj modifos la konscia strebo kaj kondiĉaj faktoroj kiel edukado kaj influo de la gepatroj kaj socio. Post homa morto, ĝi denove sin estigas en nova fekundigita ovo. Tiu ĉi procezo de morto kaj reenkariniĝo daŭros ĝis ĉesos la kaŭzaj kondiĉoj, kiuj estas avido kaj iluzio. Kiam ĉesas la kaŭzaj kondiĉoj, anstataŭ reenkariniĝi, la menso atingos staton nomatan nirvano, kiu estas la plej supera atingo de Budhismo kaj celo de la vivo.

Demando: Kiel la menso iras de unu korpo al alia?

Respondo: Imagu, kiel funkcias radiaj ondoj. Radiaj ondoj estiĝas el energio je malsamaj frekvencoj anstataŭ el vortoj kaj muziko. Transsendite, ili pasas tra la spaco kaj estas ricevitaj de radioaparato, de kie ili disaŭdiĝas kiel vortoj kaj muziko. Tio similas al menso. Je morto de homo, la mensa energio sin movas tra la spaco kaj estas allogita kaj ricevita de fekundigita ovo. Dum kreskado de la embrio, ĝi centriĝas en la cerbo, de kie ĝi poste aktiviĝas kiel la nova personeco.

Demando: Ĉu oni ĉiam renaskiĝas kiel homo?

Respondo: Ne. Estas kelkaj statoj, en kiuj oni povas renaskiĝi. Iuj homoj renaskiĝas en ĉielo, iuj renaskiĝas en infero, iuj renaskiĝas kiel malsataj spiritoj kaj tiel plu. Anstataŭ konkreta loko, ĉielo estas stato de ekzisto, kie oni havas subtilan korpon kaj la menso spertas ĉefe plezuron. Kiel ĉiuj laŭkondiĉaj statoj, ĉielo estas efemera, kaj kiam iu venas al sia fino, tiu renaskiĝas simile kiel homo. Same anstataŭ konkreta loko, infero estas stato de ekzisto, kie oni havas subtilan korpon kaj la menso turmentiĝas ĉefe per maltrankvilo kaj sufero. Stato de malsata spirito ankaŭ estas tiu de ekzisto, kie la korpo estas subtila kaj la menso senĉese suferas de avido kaj

malkontenteco. Ĉielaj vivestaĵoj spertas ĉefe plezuron, inferaj vivestaĵoj kaj malsataj spiritoj spertas ĉefe doloron, tamen homoj kutime spertas miksaĵon de ambaŭ plezuro kaj doloro. Do la ĉefa diferenco inter la homa mondo kaj aliaj statoj de vivestaĵoj estas la korpa formo kaj kvalito de travivaĵo.

Demando: Kio decidis, kie ni renaskiĝos?

Respondo: Karmo estas la plej grava faktoro, sed ne la ununura, kiu influas, kie ni renaskiĝos kaj kian vivon ni havos. La vorto "karmo" signifas "agadon" kaj aludas la aktivadon de nia interna menso. Alivorte, nia nuna stato estas decidita ĉefe de niaj penso kaj ago en la pasinteco. Same, kion ni pensas kaj agas nun influas, kio ni estos en la estonteco. Homo afabla kaj amema kutime renaskiĝas en ĉiela stato aŭ kiel homo, kiu ĉefe ĝuas plezurajn travivaĵojn. Homo maltrankvila, ĉagrena kaj ekstreme kruela kutime renaskiĝas en infera stato aŭ kiel homo, kiu ĉefe suferas dolorajn travivaĵojn. Homo, kiu disvolvas obsedantan avidon, fortajn dezirojn kaj brulajn ambiciojn neniam atingeblajn kutime renaskiĝas kiel malsata spirito, aŭ kiel homo suferanta pro avido kaj deziro. Ĉiu mensa kutimo forte disvolviĝinta en tiu ĉi vivo daŭros en la sekva, do multaj homoj renaskiĝas kiel homoj.

Demando: Do ni ne estas destinitaj de nia karmo. Ni povas ŝanĝi ĝin.

Respondo: Jes, kompreneble ni povas. Jen kial unu el la ŝtupoj de la Nobla Okera Vojo estas perfekta klopodo. Ĝi dependas de nia sincereco, kiom da energio ni aplikas kaj kiom forta estas la kutimo. Sed estas vero, ke iuj homoj simple pasigas sian vivon sub la influo de siaj estintaj kutimoj sen klopodo ŝanĝi ilin, kaj fine fariĝas la viktimoj de tiuj malplezuraj rezultoj. Tiaj homoj daŭre suferos ĝis ili ŝanĝos siajn negativajn kutimojn. Ju pli longe restas la negativaj kutimoj, des pli malfacile por homoj ŝanĝi ilin. Budhano komprenas tion kaj utiligas ĉiujn oportunojn por rompi la mensajn kutimojn, kiuj kondukas al malplezuraj rezultoj, kaj disvolvi la mensajn kutimojn kun plezuraj rezultoj. Meditado estas unu el la metodoj uzataj por modifi la mensan kutimon kiel paroladon aŭ sindetenon de parolado kaj agon aŭ sindetenon de ago laŭ certaj metodoj. La tuta budhana vivo estas sintrejnado por purigi kaj liberigi la menson. Ekzemple, se afableco kaj bonkoreco estis evidentaj partoj de via karaktero en via antaŭa vivo, tiaj tendencoj sin montras ankaŭ en via nuna vivo. Se ili estas iniciatitaj kaj disvolvigitaj en tiu ĉi vivo, ili fariĝos eĉ des pli fortaj kaj evidentaj en la sekva vivo. Tio baziĝas

sur simpla kaj evidenta fakto, ke longe estiĝintaj kutimaj tendencoj estas malfacile rompeblaj.

Kiam vi estas pacienca kaj bonkora, vi malfacile incitiĝas de aliaj, vi ne havas rankoron, oni ŝatas vin kaj tiel viaj vivaĵoj kutime estas pli feliĉaj. Nun ni faru alian ekzemplon. Ni supozu, ke vi naskiĝis kun tendenco pacienca kaj bonkora pro viaj mensaj kutimoj en la pasintaj vivoj, sed en la nuna vivo, vi ignoras plifortigi kaj disvolvi tiajn tendencojn. Ili iom post iom malfortiĝos, malaperos kaj eble ne plu restos en via estonta vivo. Se pacienco kaj bonkoreco pli kaj pli malfortiĝos, malpacienco, kolero kaj kruelo kreskos kaj disvolviĝos eble en la nuna aŭ sekva vivo, kaj kondukos vin al ĉiuj malagrablaj travivaĵoj, kiujn tiuj sintenoj kreis.

Ni prenu lastan ekzemplon. Ni supozu, ke pro viaj mensaj kutimoj de pasintaj vivoj, vi vivas en nuna tempo kun tendencoj malpacienca kaj kolereca, kaj vi konscias, ke tiaj kutimoj kaŭzos al vi malplezurojn. Se vi nur povas malfortigi tiajn tendencojn, ili reaperos en via sekva vivo, kie vi povos tute forigi ilin per iom pli granda klopodo kaj liberiĝos el iliaj malagrablaj efektivoj.

Demando: Vi jam parolis multe pri renaskiĝo, sed ĉu estas

ajna atestaĵo, ke ni renaskiĝas post la morto?

Respondo: Ne nur troviĝas scienca atestaĵo subtenanta la budhisman kredon pri renaskiĝo, sed ĝi ankaŭ estas la nura postviva teorio, kiu havas pruvojn por sin subteni. Troviĝas ne peceto da atestaĵo por pruvi, ke ekzistas ĉielo kaj certe ankaŭ mankas atestaĵo pri neniigo ĉe la morto. Sed dum la lastaj 30 jaroj parapsikologoj jam pristudis raportojn, ke iuj homoj havis vivecajn memorojn pri siaj antaŭaj vivoj. Ekzemple en Anglio kvinjara knabino diris, ke ŝi povas rememori siajn "aliajn gepatrojn", kaj ŝi parolis vivece pri tio, kio aŭdiĝis kiel la okazaĵoj en la vivo de alia persono. Parapsikologoj vizitis ŝin kaj prezentis centojn da demandoj, kiujn ŝi respondis. Ŝi diris, ke ŝi vivis en speciala vilaĝo verŝajne en Hispanio. Ŝi informis pri la nomo de la vilaĝo, la nomo de la strato, ĉe kiu ŝi loĝis, la nomoj de siaj najbaroj kaj detaloj pri tiama ĉiutaga vivo. Ŝi larmoplene rakontis, kiel ŝi estis trafita de aŭto kaj mortis pro sia vundiĝo post du tagoj. Kiam oni esploris la detalojn, ili trovis, ke la okazaĵoj estis precizaj. En Hispanio troviĝas la vilaĝo kun la nomo menciita de la kvinjara knabino. Estis domo samforma kiel ŝi jam priskribis, ĉe la strato, kiun ŝi menciis. Krome oni trovis, ke 23-jara virino vivanta en tiu domo mortis de trafika akcidento antaŭ kvin jaroj. Kiel la kvinjara knabino vivanta en Anglio kaj neniam

vizitinta Hispanion povas scii ĉiujn tiujn detalojn nun? Kaj certe tio ne estas la nura kazo de tiu speco. Profesoro Ian Stevenson de la Departemento pri Psikologio de Virginio-Universitato jam priskribis dekojn da similaj kazoj en siaj libroj. Li estis fidinda sciencisto. Lia 25-jara pristudado pri homoj, kiuj memoras siajn antaŭajn vivojn, estas forta pruvo por budhisma instruo pri renaskiĝo*.

* legu "Twenty Cases Suggestive of Reincarnation and Cases of Reincarnation Type", University Press of Virginina, Charlottesville USA 1975.

Demando: Iuj eble dirus, ke la supozita kapablo rememori antaŭajn vivojn estas magio de diabloj.

Respondo: Vi ne devas simple ignori ĉion ne konforman al via kredo kiel magion de diabloj. Kiam oni prezentas objektivajn kaj konkretajn faktojn por subteni la ideon, vi devas uzi raciajn kaj logikajn argumentojn anstataŭ malracian kaj superstiĉan parolojn pri diabloj se vi volas kontraŭi ilin.

Demando: Ĉu vi povus diri, ke parolo pri renaskiĝo estas ankaŭ iom superstiĉa?

Respondo: La vortaro difinas "superstiĉon" kiel kredon, kiu baziĝas sur kombinaĵo de ideoj kiel en magio anstataŭ sur racio kaj fakto. Se vi povas montri al mi atenteman pristudon pri ekzisto de diabloj verkitaj de sciencistoj, mi agnoskos, ke kredo al diablo ne estas superstiĉo. Sed mi neniam aŭdis pristudojn pri diabloj. Sciencistoj simple ne volas okupiĝi pri esploro de tiaj aferoj, do mi diras, ke ne estas pruvo pri la ekzisto de diabloj. Sed ni jam vidis, ke estas atestaĵoj, kiuj sugestas, ke okazas renaskiĝo. Do se kredo pri renaskiĝo baziĝas sur almenaŭ iom da faktoj, ĝi ne povas esti superstiĉo.

Demando: Bone. Ĉu troviĝas sciencistoj, kiuj kredas pri renaskiĝo?

Respondo: Jes. Thomas Huxley, kiu respondecis pri enkonduko de scienco en la britan lernejan sistemon en la 19-a jarcento, kaj estis la unua sciencisto defendanta teoriojn de Darvino, kredis, ke reenkarneado estas treege kredinda ideo. En sia fama libro *Evoluo kaj Etiko kaj aliaj eseoj* (Evolution and Ethics and other Essays), li skribis:

"En la doktrino de anima transmigrado, malgraŭ kio estis ĝia deveno, bramana kaj budhana konjektoj trovis facile atingeblan rimedon por konstrui kredindan ateston pri la vojo de la kosmo al homo... Tamen tiu ĉi pledo de atesto estas ne malpli kredinda ol aliaj; kaj neniu krom tre hastemaj pensuloj malakceptos ĝin surbaze de denaska absurdaĵo. Same kiel la doktrino de evoluado, la doktrino de anima transmigrado havas siajn radikojn en la reala mondo; kaj ĝi povus postuli tian subtenon, kiel oni kapablas provizi la grandan argumenton de analogio."

Poste, Profesoro Gustaf Stromberg, la fama sveda astronomo, fizikisto kaj amiko de Einstein, ankaŭ trovis, ke la ideo de renaskiĝo estas tre interesa. Li skribis:

"Diferencas la opinioj, ĉu homaj animoj povas reenkarigi en la mondo. En la jaro 1936 registaraj respondeculoj en Barato enketis kaj raportis tre interesan kazon. Delhia knabino nomata Shanti Devi povis precize rakonti pri sia antaŭa vivo ĉe Muttra, kiu estas malproksima de Delhi je kvincent mejloj. Ŝia antaŭa vivo finiĝis unu jaron antaŭ ŝia "dua naskiĝo". Ŝi donis la nomojn de siaj edzo kaj infano, kaj diris pri siaj hejmo kaj vivhistorio. La prienketa komitato kondukis ŝin al siaj eksaj parencoj, kiuj konfirmis ĉiujn

ŝiajn dirojn. Por baratanoj la reenkarniĝoj estas konsiderataj ordinaraj; la miriga afero por ili en tiu ĉi kazo estis la granda kvanto de faktoj, kiujn la knabino memoris. Tiu ĉi kaj similaj kazoj povas esti konsiderataj kiel pliaj pruvoj por la teorio de la nedetruibleco de memoro."

Profesoro Julian Huxley, la eminenta brita sciencisto, kiu estis Ĝenerala Direktoro de UNESKO, kredis, ke la ideo pri renaskiĝo tre akordas kun sciencaj pensoj. Li skribis:

"Estas nenio kontraŭ la konstante supervivanta spirita individuo, kiu iamaniere elsendiĝas ĉe morto sendube kiel certa radia mesaĝo elsendita de radioaparato funkciigita per speciala maniero. Sed ni devas memori, ke la radia mesaĝo denove fariĝas mesaĝo nur kiam ĝi ekkontaktas ricevilon, la novan materialan strukturon. Ĝi neniam pensus aŭ sentus ĝis denova enkorpiĝo en iu maniero. Niaj personecoj tiel baziĝas sur la korpo, ke estas vere ne eble pensi pri supervivo de vera homa senso senkorpa... Mi povas pripensi, ke io eligita portus la saman rilaton al viroj kaj virinoj kiel senkabla mesaĝo al la transsenda aparato. Sed tiuokaze la mortintoj, ĝis nun kiel oni povas vidi, estas nenio krom tumultoj de malsamaj skemoj vagantaj tra la universo ĝis ili revenos al realeco de konscio

per kontakto al io, kio povus funkcii kiel ricevilo por menso."

Eĉ tre praktikaj kaj realismaj homoj kiel la usona industriisto Henry Ford trovis, ke la ideo pri renaskiĝo estas akceptebla. Ford interesiĝis pri la ideo de renaskiĝo ĉar malsame al la ideoj teisma kaj materialisma, la renaskiĝo donas al vi duan ŝancon disvolvi vin mem. Henry Ford skribis :

"Mi adoptis la teorion de reenkariniĝo kiam mi estis 26-jara. Religio donis al mi nenion trafan. Eĉ laboro ne povis doni al mi plenan kontentecon. Laboro estas vana se en sekva vivo ni ne povos utiligi la sperton, kiun ni akumulas en unu vivo. Kiam mi eltrovis reenkariniĝon, kvazaŭ mi trovus universan diagramon. Mi konsciis, ke estas ŝanco ellabori miajn ideojn. Tempo jam ne plu estas limigita. Mi jam ne plu estas sklavo de horloĝaj montriloj. Genio havas saman signifon de sperto. Iuj ŝajne opinias, ke ĝi estas inteligenteco kaj talento, sed ĝi estas frukto de longa sperto en multaj vivoj. Iuj animoj estas pli maljunaj ol la aliaj kaj sekve, ili scias pli multe... La eltrovo de reenkariniĝo trankviligas mian menson... Se vi volas konservi noton de ĉi tiu konversacio, skribu ĝin por ke ĝi trankviligu homajn mensojn. Mi volas komuniki al aliuloj la trankvilecon, kiun la profunda koncepto pri vivo donas al ni."

Do la budhaj instruoj pri renaskiĝo vere havas iom da sciencaj bazoj. Ĝi estas logike konsekvenca kaj aktive respondas iom da gravaj demandoj pri homa destino. Sed ĝi estas ankaŭ konsolanta. Laŭ la Budho, se vi ne atingos nirvanon en ĉi tiu vivo, vi havos ŝancon por plue klopodi en la sekva fojo. Se vi faras erarojn en ĉi tiu vivo, vi povos korekti vian konduton en la sekva vivo. Efektive vi povos lerni de viaj eraroj. Verŝajne en via sekva vivo vi povos fari la aferojn, kiujn vi ne povas fari aŭ atingi en ĉi tiu vivo. Kiel mirinda instruo!

Demando: Ĉio ĉi tio estas tre intelektu konvinka, tamen mi devas konfesi, ke mi estas ankoraŭ iom dubema.

Respondo: Ne gravas. Budhismo ne estas la speco de religio, ke vi devas vin anigi kaj kredigi pri ĉio de ĝia instruo. Kio estas la punkto devigi vin kredi pri la aferoj, kiujn vi ne povas kredi? Vi ankaŭ rajtas praktiki tiujn aferojn, kiujn vi trovas helpaj, akcepti tiujn ideojn, kiujn vi komprenas kaj de kiuj profitas sen kredo pri renaskiĝo. Iam poste vi eble komprenos la veron de renaskiĝo.

6. Meditado

Demando: Kio estas meditado?

Respondo: Meditado estas konscia strebo por ŝanĝi la labormanieron de la menso. La Pali-vorto por meditado estas "bhavana", kiu signifas "kreskigi" aŭ "disvolvi".

Demando: Ĉu meditado estas grava?

Respondo: Jes, ĝi estas grava. Malgraŭ kiom ni deziras esti bonaj, se ni ne povas ŝanĝi la deziron, kiu faras nin agi laŭ nia antaŭa kutimo, la ŝanĝo estos malfacila. Ekzemple iu konscias, ke li estas malpacienca al sia edzino kaj li promesas al si mem: "Ekde nun mi ne plu estos tiel malpacienca." Sed post horo li krias al sia edzino senkonscie simple pro tio, ke malpacienco jam leviĝis sen lia konscio. Meditado helpas disvolvi konscion kaj energion necesajn por konverti la enradikiĝintajn mensajn kutimojn.

Demando: Mi aŭdis, ke meditado povas esti danĝera, ĉu vere?

Respondo: Ni bezonas salon por vivi. Sed se vi manĝus kilogramon da salo, ĝi eble mortigus vin. Vi bezonas aŭton, laborante en la moderna mondo, sed se vi stiras la aŭton ebriiĝinte aŭ ne sekvas la trafikajn regulojn, la aŭto fariĝos danĝera maŝino. Same, meditado estas esenca por niaj mensaj saneco kaj bonfarteco, sed se vi praktikas ĝin en erara maniero, ĝi povus kaŭzi problemojn. Iuj havas malsanojn kiel deprimon, senracian timon aŭ skizofrenion. Ili opinias, ke meditado estas rapida metodo por kuraci iliajn malsanojn, ili ekmeditas kaj iam iliaj malsanoj des pli graviĝas. Se vi suferas de tiaj malsanoj, vi devas serĉi profesian helpon unue kaj ekpraktiki meditado post via resaniĝo. Iuj agas ekster sia kapablo. Ili praktikas meditado, sed anstataŭ tion fari iom post iom kaj ŝtupon post ŝtupo, ili meditadas per tro multe da energio dum longa tempo kaj baldaŭ elĉerpiĝas. Sed eble la plej gravaj problemoj en meditadoj estas kaŭzitaj de "Kangurua Meditado". Iuj homoj iras al instruisto kaj praktikas lian meditan metodon por momento, poste ili legas ion en libro kaj decidas provi alian metodon. Post semajno fama instruisto pri meditado vizitas la urbon, do ili decidas kombini iom el liaj ideoj en sian praktikadon. Post nelonge ili senespere konfuziĝas. Estas eraro salti kiel kanguro de unu instruisto al alia aŭ de unu medita metodo al alia. Sed se vi havas nenian severan mensan problemon, elektas meditado, kaj praktikas ĝin prudente, tio estas unu el la plej

bonaj aferoj, kiujn vi povas fari por vi mem.

Demando: Kiom da specoj de meditado ekzistas?

Respondo: La Budho instruis multajn malsamajn specojn de meditado, el kiuj ĉiu destinas por solvi specialan problemon aŭ disvolvi specialan psikologian staton. Sed du plej komunaj kaj utilaj meditadoj estas Atento al Spirado, “anapana sati” en la Pali-lingvo, kaj Amema Meditado, “meta bhavana” en la Pali-lingvo.

Demando: Se mi volas praktiki Atenton al Spirado, kiel mi agu?

Respondo: Vi devas sekvi tiujn facilajn ŝtupojn pri la loko, pozicio, praktiko kaj problemo. Unue trovu taŭgan lokon, eble ĉambron kie estas ne tro brue kaj vi ne facile ĝeniĝas. Due, sidu en komforta pozicio. La bona maniero estas sidi kun viaj kruroj krucitaj, kapkuseno sub viaj sidvangoj, dorso rekta, manoj sur la kruroj kaj okuloj fermitaj. Krome vi ankaŭ povas sidi sur seĝo tenante vian dorson rekta tiom longe kiom vi povas. Poste sekvu la esencan praktikon. Kiam vi sidas kviete kun viaj okuloj fermitaj, koncentru vian atenton sur la movojn de enspirado kaj elspirado. Vi povas tion

fari per nombrado de spiroj aŭ enrigardo al la leviĝo kaj malleviĝo de la ventro. Dum via praktikado iuj problemoj kaj malfacilaĵoj eble aperas. Vi eble sentas ĝenan jukon sur la korpo aŭ malkomfortecon en viaj genuoj. Se tio okazas, malstreĉu vian korpon senmove kaj daŭre tenu vian atenton fiksita al la spirado. Vi eble havas multajn senordajn pensojn entrudiĝintajn en vian menson kaj logantajn vian atenton for de la spirado. La nura metodo kontraŭ tiu problemo estas pacience rekoncentri vian atenton al la spirado. Se vi konstante tion faras, la hazardaj pensoj malfortiĝos, via koncentrado pli kaj pli fortiĝos kaj vi havos momenton de profundaj mensa kvieteco kaj interna trankvileco.

Demando: Kiom longe mi devas mediti?

Respondo: Estas bone praktiki meditadon 15 minutojn ĉiutage por semajno. Poste plilongigu la tempon je 5 minutoj ĉiusemajne ĝis vi meditas 45 minutojn ĉiufoje. Post semajnoj de regula ĉiutaga meditado vi ekrimarkos, ke vi koncentriĝas plibone.

Demando: Kio estas Amema Meditado? Kiel oni praktikas ĝin?

Respondo: Kiam vi kutimiĝas al Atento al Spirado kaj praktikas ĝin regule, vi povas ekpraktiki Ameman Meditadon. Faru tion du- aŭ trifoje ĉiusemajne post kiam vi finas la praktikadon de Atento al Spirado. Unue koncentru vian atenton sur vin mem kaj diru al vi vortojn kiel "Mi estu bonfarta kaj feliĉa. Mi estu paca kaj trankvila. Mi estu protektata kontraŭ danĝeroj. Mia menso estu libera de malamo. Mia koro estu plena de amo. Mi estu bonfarta kaj feliĉa." Poste pensu pri amata persono, neŭtrala persono, kiun vi nek amas nek malamas, kaj fine malamata persono unu post unu, bondezirante, ke ĉiu el ili fartu tiel bone kiel vi mem.

Demando: Kio estas la avantaĝo de tia meditado?

Respondo: Se vi praktikas Ameman Meditadon regule kun ĝusta sinteno, vi rimarkos tre pozitivajn ŝanĝojn okazintajn en vi mem. Vi trovos, ke vi estas pli akceptema kaj indulgema kontraŭ vi mem. Vi trovos, ke pliiĝis viaj amemoj al amataj homoj. Vi trovos, ke vi amikiĝas kun tiuj, pri kiuj vi kutime ne interesiĝis kaj zorgis. Kaj vi trovos, ke malpliiĝis kaj eble malaperis la malamo aŭ malbona deziro kontraŭ iuj homoj. Iam se vi scias, ke iu estas malsana, malfeliĉa aŭ renkontas malfacilaĵojn, vi povas aldoni ilin en vian meditadon kaj ofte vi trovos, ke ilia situacio pliboniĝas.

Demando: Kiel tio eblas?

Respondo: Menso ĝuste disvolvita estas tre potenca instrumento. Se ni povas lerni koncentri nian mensan energion kaj projekcii ĝin al aliaj homoj, ĝi donas efikon sur ilin. Eble vi spertis tion. Probable en homoplena ĉambro vi sentas, ke iu rigardas vin, vi vin turnas kaj vere trovas, ke iu rigardas vin. La okazaĵo estas, ke vi perceptas la mensan energion de alia homo. Amema Meditado similas al tio. Se ni aktive aplikas nian mensan energion al aliaj homoj, ĝi iom post iom ŝanĝas ilin.

Demando: Ĉu estas aliaj meditadoj?

Respondo: Jes. La lasta kaj eble plej grava meditado nomiĝas vipasano. La vorto signifas "rigardi enen" aŭ "rigardi profunden". Oni kutime tradukas ĝin Enrigarda Meditado.

Demando: Klarigu, kio estas Enrigarda Meditado.

Respondo: Dum la enrigarda meditado oni strebas nur atenti pri tio, kio okazas al ili sen pensi pri la okazaĵo aŭ reagi kontraŭ la

okazaĵo.

Demando: Kio estas la celo de tio?

Respondo: Kutime ni reagas kontraŭ nia travivaĵo nur per ŝato aŭ malŝato al ĝi aŭ lasante ĝin kaŭzi pensojn, revojn aŭ memorojn. Ĉiuj tiuj reagoj distordas aŭ malklarigas nian travivaĵon tiel, ke ni malsukcese komprenas ĝin ĝuste. Per disvolvo de senreaga konscio ni komencas vidi, kial ni pensas, parolas kaj kondutas laŭ nia maniero. Kaj kompreneble pli da mem-scio povas doni pozitivan efekton sur nian vivon. La alia avantaĝo de praktikado de enrigarda meditado estas, ke post nelonge ĝi kreas breĉon inter nia travivaĵo kaj ni mem. Poste anstataŭ aŭtomate kaj senkonscie reagi al ĉiuj tentoj aŭ provokoj, ni trovas, ke ni povas iom retropaŝi kaj lasi nin decidi, ĉu ni devas agi aŭ ne, kaj se ni devas agi, kiel ni agu. Tiel ni komencas havi pli da regpovo en nia vivo, ne pro tio, ke ni jam disvolvas firman volon sed simple pro tio, ke ni vidas pli klare.

Demando: Do ĉu mi pravus dirante, ke Enrigarda Meditado helpas nin fariĝi individuoj pli bonaj kaj feliĉaj?

Respondo: Jes. Tio estas komenco, tre grava komenco. Sed

meditado havas des pli altan celon ol tion. Kiam maturiĝas nia praktikado kaj profundas nia saĝo, ni ekrimarkas, ke nia vivo estas iom nepersona, ke ĝi fakte okazas sen "mi", kiu okazigas ĝin kaj eĉ sen "mi", kiu spertas ĝin. En la komenco la meditante eble havas ŝancon iom ekvidi tion, sed poste tio fariĝos pli kaj pli evidenta.

Demando: Tio aŭdiĝas tre timinde.

Respondo: Jes, ĉu ne? Kaj fakte kiam iuj unue havas tiun ĉi sperton, eble ili estas iom timigitaj. Sed baldaŭ la timo anstataŭiĝis de la profunda konscio, ke ili ne plu estas tiaj, kiaj ili ĉiam sin opiniis. La egoo ekmalfortiĝas iom post iom kaj baldaŭ ĝi tute malaperas kiel la sensoj "Mi" "Min" Kaj "Mia". Ĝuste je tiu punkto budhanaj vivo kaj vidpunkto vere ekŝanĝiĝas. Nur konsideru, kiom da konfliktoj personeca, socia kaj eĉ internacia originis el egoo, racia aŭ nacia fiero, el la sento miskomprenita, humiligita aŭ timigita kaj el krio "Tio estas la mia!" aŭ "Tio apartenas al ni!" Laŭ budhismo veraj paco kaj feliĉo nur estiĝas kiam ni trovas nian veran naturon. Tio estas la tiel nomata iluminiĝo.

Demando: Tio estas ideo alloga, sed samtempe ĝi estas tre timiga. Kiel iluminiĝinto funkcias sen senso de memo aŭ

posedanteco?

Respondo: Bone, eble ilumiĝinto demandus nin, "Kiel vi povas funkcii kun senso de memo? Kiel vi povas toleri ĉiujn malplezurojn de viaj aŭ alies timo, ĵaluzo, malĝojo kaj fiero? Ĉu vi ne sentas abomenon al la senĉesa klopodo akumuli pli kaj pli multe ol la bezono por ĉiam esti pli bona kaj supera ol aliaj homoj? Aŭ ĉu vi ne sentas abomenon al la ĝenanta sento, ke vi eble perdos ĝin?" Ŝajnas, ke ilumiĝinto vivas tre bone. Nur neilumiĝintaj homoj kiaj vi kaj mi havas kaj kaŭzas ĉiujn problemojn.

Demando: Mi komprenas vian vidpunkton. Sed kiom longe vi devas mediti antaŭ ol vi ilumiĝos?

Respondo: Estas malfacile respondi kaj eble ne gravas la demando. Kial ne ekmediti kaj vidi, kien ĝi kondukas vin? Se vi praktikas ĝin kun sincereco kaj intelekto, vi eble trovos, ke multe pliboniĝas la kvalito de via vivo. Frue aŭ malfrue vi eble deziras esplori meditadojn kaj Darmon pli profunde. Poste ĝi eble fariĝos la plej grava afero en via vivo. Ne komencu supozi aŭ maltrankviliĝi pri plialtaj ŝtupoj sur la vojo antaŭ ol komenci la vojaĝon. Faru paŝon ĉiufoje.

Demando: Ĉu mi bezonas instruiston por lerni meditado?

Respondo: Instruisto ne estas absolute necesa, sed vere helpas la persona gvideco de tiu, kiu lertas pri meditado. Malfeliĉe, iuj monaĥoj kaj laikaj homoj sin pretendas kiel instruiston pri meditado dum ili ne scias kion ili faras. Provu trovi instruiston, kiu havas bonan reputacion kaj stabilan personecon, kaj firme persistas en budhaj instruoj.

Demando: Mi aŭdis, ke meditado estas vaste aplikita hodiaŭ de psikiatroj kaj psikologoj, ĉu vere?

Respondo: Jes, vere. Nun meditado famas pro tio, ke ĝi havas altan kuracan funkcion al menso kaj ĝi estas aplikita de multaj profesiaj laborantoj pri mensa resanigo por helpi indukti malstreĉiĝon, resanigi fobion kaj estigi memkonscion. La budhaj vidoj en la homa menso helpas tiel multe da homoj hodiaŭ kiel en la antikveco.

7. Saĝo kaj Kompatemo

Demando: Mi ofte aŭdis, ke budhanoj parolas pri saĝo kaj kompatemo. Kion signifas tiuj du terminoj?

Respondo: Iuj religianoj kredas, ke kompatemo aŭ la tre simila amo estas la plej grava spirita kvalito, sed ili malsukcesis atenti pri saĝo. La rezulto estas, ke ili fariĝis bonkoraj malsaĝuloj, kiuj estas personoj tre bonkoraj, sed kun malgranda aŭ eĉ nenia komprenemo. Aliaj pensemaj sistemoj kiel scienco kredas, ke saĝo povas plejgrande disvolviĝi kiam foriĝas ĉiuj emocioj, inkluzive de kompatemo. La rezulto estas, ke sciencistoj inklinas atenti nur pri la rezultoj sed forgesas, ke la celo de scienco estas servi al homoj anstataŭ administri kaj regi ilin. Alie, kiel sciencistoj povus elspezi siajn spertojn por disvolvi nuklean bombon, biologian militon kaj aliajn similajn? Budhismo instruas, ke vi devas disvolvi ambaŭ saĝon kaj kompatemon por esti individuo vere ekvilibra kaj perfekta.

Demando: Do laŭ Budhismo, kio estas saĝo?

Respondo: La plej alta saĝo estas la vido, ke ĉiuj fenomenoj en la realeco estas efemeraj, nek perfektaj nek individuaj. Tiu kompreno

estas tute liberiga kaj kondukas nin al grandaj sekureco kaj feliĉo, kio nomiĝas Nirvano. Sed la Budho ne multe parolis pri tiu ĉi nivelo de saĝo. Se ni simple kredas, kion oni instruas al ni, tio ne estas saĝo. Vera saĝo estas rekta vido kaj kompreno de ni mem. Sur tiu ĉi nivelo, la saĝo estas teni malferman menson anstataŭ la ferman; aŭskulti vidpunktojn de aliaj homoj anstataŭ esti obstina; atenteme esplori la faktojn kontraŭajn al niaj kredoj anstataŭ kaŝi niajn kapojn en sablon; esti objektiva anstataŭ esti antaŭjuĝema; elspezi tempon por formi niajn opiniojn kaj kredojn anstataŭ nur akcepti la unuan aŭ plej emociajn aferojn donitajn al ni, kaj ĉiam esti preta ŝanĝi niajn kredojn se kontraŭaj faktoj aperas antaŭ ni. Tiu, kiu faras tion, certe estas saĝa kaj atingas la veran komprenon. Estas facila la metodo nur kredi tion, kion oni diris al vi. La budhana vojo bezonas kuraĝon, paciencon, flekseblecon kaj inteligentecon.

Demando: Mi opinias, ke malmultaj homoj povas tion fari. Do kio estas la vidpunkto de Budhismo se nur malmultaj povas praktiki ĝin?

Respondo: Estas vero, ke ne ĉiuj homoj estas jam pretaj por la veroj de Budhismo. Sed se iuj ne havas kapablon por kompreni budhajn instruojn nun, ili eble estos sufiĉe maturaj en siaj sekvaj

vivoj. Krome, estas multaj homoj, kiuj povas pliigi sian komprenon per ĝustaj vortoj kaj kuraĝigoj. Ĝuste pro tio budhanoj afable kaj kviete strebas dividi la vidpunktojn de Budhismo kun aliaj. La Budho instruis nin kompateme kaj ni devas instrui la aliajn ankaŭ kompateme.

Demando: Kio estas kompatemo laŭ Budhismo?

Respondo: Kiel saĝo kovras la intelektan kaj komprenan flankon de nia naturo, kompatemo kovras la emocian aŭ sentan flankon de nia naturo. Kiel saĝo, kompatemo estas unika homa kvalito. La angla vorto "compassion" konsistas el du vortoj: "com" signifanta kunecon kaj "passion" signifanta fortan senton. Kaj tio estas kompatemo. Kiam ni vidas iun dolora, ni sentas lian doloron kiel la nian kaj strebas por mildigi kaj forigi ĝin. Tio estas kompatemo. Do ĉiuj plej bonaj en homaro, ĉiuj budhecaj kvalitoj kiel oferemo, preteco doni komforton, kompatemo, korfavoro, atentemo kaj zorgemo estas manifestoj de kompatemo. Vi ankaŭ rimarkos, ke la prizorgo kaj amo de kompatemulo al la aliaj venas el prizorgo kaj amo al li mem. Ni povas vere kompreni la aliajn kiam ni vere komprenas nin mem. Ni scios bone kio estas la plej bona por la aliaj, kiam ni scias kio estas la plej bona por ni mem. Ni povas

kompati la aliajn kiam ni kompatas nin mem. Do en Budhismo nia propra spirita disvolviĝo etendas tre nature en prizorgon al la aliaj vivestaĵoj. La budha vivo ilustras tiun principon tre bone. Li pasigis ses jarojn strebante por sin profitigi kaj poste li kapablis profitigi la tutan homaron.

Demando: Do vi diras, ke ni plej kapablas helpi aliajn post kiam ni helpas nin mem. Ĉu tio ne estas iom egoisma?

Respondo: Ni kutime opinias, ke altruisto prizorgas aliajn antaŭ ol sin mem, kaj kontraŭe, ke egoisto prizorgas sin mem antaŭ ol la aliajn. Budhismo prenas la miksaĵon de ambaŭ anstataŭ nur unu el ili. La vera memprizorgo iom post iom maturiĝas en prizorgado al aliaj, kiam ni vidas, ke la aliaj vere estas samaj kiel ni mem. Tio estas vera kompatemo. Kompatemo estas la plej bela juvelo en la krono de budha instruo.

8. Vegetarismo

Demando: Budhanoj devas esti vegetaranoj, ĉu ne?

Respondo: Ne nepre. La Budho ne estis vegetarano. Li ne instruis al siaj disĉiploj esti vegetaranoj, kaj eĉ hodiaŭ multaj bonaj budhanoj ne estas vegetaranoj. Estas diro en budhismaj verkoj:

"Iun malpura faras krudeco, senkompatemo, kalumniemo, malutilo al la amikoj, senkoreco, aroganteco kaj avideco, sed ne manĝado de viando.

Iun malpura faras malmorala konduto, rifuzo de pago al ŝuldo, trompado en komercoj, disigo inter homoj, sed ne manĝado de viando." Sn.246–7

Demando: Sed se vi manĝas viandon, vi respondecas pri mortigo de bestoj. Ĉu tio ne rompas la unuan maksimumon?

Respondo: Estas vere, ke vi nerekte kaj parte respondecas pri mortigo de bestoj kiam vi manĝas viandon, sed estas same kiam vi manĝas vegetalojn. La kamparanoj devas ŝpruci al siaj plantoj

insekticidon kaj venenon, por ke la vegetaloj sendifekte venu sur viajn pladojn. Kaj krome, bestoj estas mortigitaj por provizi la ledon por viaj zono kaj mansako, oleon por la sapo uzata de vi kaj por miloj da aliaj produktaĵoj. Estas tute ne eble vivi sen pera respondeco pri la morto de iuj aliaj vivestaĵoj. Tio estas ĝuste alia ekzemplo de la Unua Nobla Vero, [ke ordinara ekzisteco estas suferiga kaj malkontentiga](#). Kiam vi observas la unuan maksimumon, vi strebas por eviti rektan respondecon pri mortigo de vivestaĵoj.

Demando: Mahajanaj budhanoj ne manĝas viandon.

Respondo: Tio ne estas vera. Mahajana Budhismo en Ĉinio emfazas vegetarecon, sed ambaŭ monaĥoj kaj laikaj budhanoj de mahajana tradicio en Japanio kaj Tibeto kutime manĝas viandon.

Demando: Sed mi ankoraŭ pensas, ke budhano devas esti vegetarano.

Respondo: Se estus vegetarano, kiu estas rigora, sed egoisma, senhonta kaj malica dum alia homo, kiu ne estas vegetarano, sed zorgema pri aliaj, honesta, malavara kaj bonkora, do kiu el ili estus pli bona budhano?

Demando: La persono kiu estas honesta kaj bonkora.

Respondo: Pro kio?

Demando: Ĉar tia homo evidente havas bonan koron.

Respondo: Trafe. Manĝanto de viando povus havi puran koron kaj same, tiu, kiu ne manĝas viandon, povus havi malpuran koron. En la instruoj de la Budho, gravas la kvalito de via koro, sed ne la enhavo de via dieto. Multaj homoj strebas neniam manĝi viandon, sed ili ne tre zorgas pri siaj egoismo, malhonesteco, krueleco kaj ĵaluzo. Ili ŝanĝis siajn pladojn, kio estas facila por fari, sed ignoris ŝanĝi sian koron, kio estas malfacila afero por fari. Do memoru, ke la pureco de la menso estas la plej grava afero en Budhismo, malgraŭ ĉu vi estas vegetarano aŭ ne.

Demando: Sed laŭ budhisma vidpunkto, ĉu pli bona estas la homo, kiu havas bonan koron kaj estas vegetarano, ol la homo, kiu havas bonan koron sed estas manĝanto de viando?

Respondo: Se la motivo de bonkora vegetarano estas zorgi pri

bestoj kaj ne voli sin trudi en krudeco de moderna indurstria farmado, li aŭ ŝi jam difinitive disvolvis siajn kompatemon kaj prizorgon al aliaj ĝis pli alta grado ol manĝanto de viando. Multaj homoj trovas, ke ili havas naturan tendencon sin turni al vegetarismo kiam ili disvolviĝas en la Darmo.

Demando: Iuj diris al mi, ke la Budho mortis pro manĝado de putriĝinta porko. Ĉu tio estas vera?

Respondo: Ne. Sutroj menciis, ke la lasta manĝo de la budho konsistis el plado nomata *sukara maddava*. La signifon de tiu ĉi termino oni ne plu komprenas, sed la vorto sukara signifas porkon, do ĝi koncernus al preparado de porkaĵo kvankam ĝi facile koncernas al speco de vegetalo, kuko aŭ alia manĝaĵo. Kio ajn ĝi estus, la mencio de tiu manĝaĵo lasis homojn opinii, ke manĝi ĝin kaŭzis morton de la Budho. La Budho estis 80-jaraĝa kiam li forpasis, kaj li jam malsaniĝis dum iom da tempo antaŭe. La fakto estas, ke li mortis pro maljuneco.

9. Fortuno kaj Sorto

Demando: Kion instruis la Budho pri magio kaj sortodiveno?

Respondo: La Budho opiniis, ke senutilaj superstiĉoj estas la praktikoj sortodiveni, surporti sorĉajn talismanojn por sin protekti, trovi fortunajn lokojn por konstruaĵoj, profeti kaj difini fortunajn tagojn. Kaj li publike malpermesis siajn disĉiplojn praktiki tiajn aferojn. Li nomis ĉiujn tiuspecajn aferojn "malhonoraj artoj".

"Kvankam iuj religiuloj, vivante per manĝaĵoj provizitaj de la kredantoj, sin vivtenas per tiaj malhonoraj artoj kaj eraraj vivmanieroj manaŭguri, aŭguri per signoj, interpreti sonĝojn kondukantajn al bona aŭ malbona sorto, alvoki diojn de fortuno, trovi fortunajn lokojn por konstruaĵoj, la monaĥo Gotamo malpermesis tiajn malhonorajn artojn kaj malĝustajn vivmanierojn."

D.I, 9–12

Demando: Do pro kio oni de tempo al tempo praktikas tiajn aferojn kaj kredas ilin?

Respondo: Pro avido, timo kaj sencio. Tuj kiam homoj komprenas la budhajn instruojn, ili konscias, ke pura koro povas protekti ilin multe pli bone ol pecetoj da papero, pecetoj da metalo kaj kelkaj sorĉaj vortoj, kaj ili ne plu dependas de tiaj aferoj. En la instruoj de la Budho vin vere protektas kaj prosperigas viaj honesteco, bonkoreco, komprenemo, pacienco, indulgemo, malavareco, lojaleco kaj aliaj bonaj kvalitoj.

Demando: Sed iuj sorĉaj talismanoj funkcias, ĉu ne?

Respondo: Mi konas homon, kiu sin vivtenas vendante sorĉajn talismanojn. Li pretendas, ke liaj talismanoj povas doni bonan sorton, prosperon, kaj li garantias, ke vi povos eldiveni gajnajn numerojn por loterio. Sed se lia aserto estus vera, kial li ne estas multmilionulo? Se lia sorĉa talismano funkcias, kial li ne gajnas loterion semajnon post semajno? Li havas nur bonŝancon, ke iuj estas sufiĉe malsaĝaj por aĉeti liajn sorĉajn talismanojn.

Demando: Ĉu ekzistas tia afero kia sorto?

Respondo: La vortaro difinas sorton kiel "kredon, ke okazaĵo

bona aŭ malbona venas al persono laŭ ties destino fortuna aŭ misfortuna." La Budho tute neis tiun ĉi kredon. Ĉiu okazaĵo havas apartan kaŭzon aŭ specialajn kaŭzojn kaj certe ekzistas rilatoj inter la kaŭzoj kaj efektoj. Ekzemple malsaniĝo havas specialajn kaŭzojn. Homo ne eviteble kontaktas mikrobojn kaj lia korpo estas tiel malforta, ke mikroboj povas entrudiĝi. Sendube estas rilato inter la kaŭzo, kio estas mikroboj kaj malfortiĝinta korpo, kaj la efekto, kio estas malsano, ĉar ni scias, ke mikroboj atakas organismon kaj estigas malsanon. Sed oni eltrovis nenan rilaton inter riĉiĝo aŭ sukceso de ekzamenoj kaj surporto de peceto da papero kun vortoj skribitaj sur ĝi. Budhismo instruas, ke ĉio okazas pro kaŭzo aŭ kaŭzoj, sed ne pro fortuna, ŝanco aŭ bona sorto. La interesiĝantoj pri sorto ĉiam provas akiri ion, kio kutime estas pli da mono aŭ riĉaĵo. La Budho instruas al ni, ke estas pli grave disvolvi niajn korojn kaj mensojn. Li diris:

"Esti profunde edukita kaj sperta, esti bone trejnita kaj uzi bonajn vortojn; jen la plej bona sorto. Vivteni gepatrojn, ami la edzinon kaj infanojn kaj havi simplan vivmanieron; jen la plej bona sorto. Esti malavara, justa, helpema al viaj parencoj, kaj esti senkulpa en la kondutoj; jen la plej bona sorto. Sin deteni de malbono kaj forta alkoholaĵo, kaj ĉiam esti firmvola en virto; jen la

*plej bona sorto. Respektemo, humileco, kontenteco, dankemo kaj
aŭdo de la bona Darmo; jen la plej bona sorto." Sn. 261–6*

10. Monaĥoj kaj Monaĥinoj

Demando: Monaĥa institucio estas grava en Budhismo. Kio estas la celo de monaĥoj kaj monaĥinoj, kaj kion ili devas fari?

Respondo: La Budho fondis samgon de monaĥoj kaj monaĥinoj kun celo provizi medion, en kiu spirita disvolviĝo estas pli facila. La komunumo de laikaj budhanoj provizas al gemonaĥoj bazajn bezonaĵojn de manĝaĵo, vesto, loĝejo kaj medicinaĵo, por ke la gemonaĥoj elspezu sian tutan tempon por lerni kaj praktiki la Darmon. La regula kaj simpla vivmaniero de la monaĥejo kondukas al interna paco kaj meditado. Oni esperas, ke gemonaĥoj dividu kion ili scias kun la samgo, kaj estu ekzemploj de bona vivo por budhanoj. En aktuala praktikado la baza misio iom post iom pli malproksimiĝas de la origina intenco de la Budho, kaj hodiaŭ gemonaĥoj de tempo al tempo prenas rolon de lernejoj instruistoj, sociaj laborantoj, artistoj, kuracistoj kaj eĉ politikistoj. Iuj argumentis, ke estas prave por ili preni tiajn rolojn se tio helpas disvastigi Budhismon. Aliaj montras, ke per tia ago gemonaĥoj tre facile involviĝas en mondaj problemoj kaj forgesas la celon, kial ili fariĝis gemonaĥoj.

Demando: Ĉu vi devas fariĝi monaĥo aŭ monaĥino por atingi luminiĝon?

Respondo: Certe ne. Iuj el la budhaj disĉiploj kun bonaj atingoj estis laikaj. Iuj el ili spirite disvolviĝis sufiĉe por instrui monaĥojn. En Budhismo la nivelo de kompreno estas pli grava kaj havas nenium rilaton kun tio, ĉu oni portas flavan robon aŭ bluan pantalonon, ĉu ili loĝas en monaĥejo aŭ hejmo. Iuj opinias, ke monaĥejo kun ĉiuj siaj avantaĝoj kaj malavantaĝoj estas la plej bona medio por spirita disvolviĝo. Aliuloj opinias, ke hejmo kun ĉiuj siaj ĝojoj kaj malĝojoj estas plej bona. Ĉiu havas sian preferon.

Demando: Kial budhismaj monaĥoj kaj monaĥinoj surportas flavajn robojn.

Respondo: Kiam antikvaj hindoj rigardis en la arbaron, ili ĉiam povis eltrovi, kiuj folioj falos de la arbo, ĉar la falontaj folioj estas flavaj, oranĝaj aŭ brunaj. Sekve de tio en Hindio flavo fariĝis koloro de rezigneco. Roboj de gemonaĥoj estas flavaj, kaj tio povas atentigi ilin pri la graveco de rezignado kaj senkroĉiĝo.

Demando: Kial monaĥoj kaj monaĥinoj razas la harojn?

Respondo: Ĝenerale ni tre zorgas pri nia aspekto, kaj precipe pri nia hararo. Virinoj opinias, ke bona hararanĝo estas tre grava kaj viroj maltrankviliĝas pri la baldaŭa kalveco. Prizorgi nian hararon por ĝin beligi bezonas multe da tempo. Razinte la harojn monaĥoj kaj monaĥinoj havas pli da tempo por aferoj pli gravaj. Krome, razita kapo simbolas la ideon pli atenti pri la interna ŝanĝiĝo ol ekstera aspekto.

Demando: Estas tre bone fariĝi monaĥo, tamen kio okazus se ĉiuj homoj fariĝus monaĥoj?

Respondo: Oni povus demandi la saman aferon pri ĉiuj profesioj. "Estas tre bone fariĝi dentisto, tamen kio okazus se ĉiuj homoj fariĝus dentistoj? Estus ne plu instruistoj, nek kuiristoj, nek stiristoj de taksioj." "Estas tre bone fariĝi instruisto, sed kio okazus se ĉiuj homoj fariĝus instruistoj? Estus ne plu dentistoj, kaj tiel plu." La Budho neniam proponis, ke ĉiuj homoj devas fariĝi monaĥoj aŭ monaĥinoj, kaj fakte tio neniam okazos. Sed ĉiam estas homoj, al kiuj plaĉas simpla vivo kaj rezignado, kaj kiuj plej ĝojas en la budha instruo. Kaj kiel dentistoj kaj instruistoj ili havas specialajn spertojn kaj sciojn, kiuj povas helpi al la komunumo, en kiu ili vivas.

Demando: Eble tio similas al tiuj, kiuj instruas, verkas aŭ faras socian laboron. Sed kiel servas moaĥoj kaj monaĥinoj, kiuj faras nenion krom meditado. Kian bonon ili faras al la komunumo?

Respondo: Vi devus kompari la meditantan monaĥon kun esploranta sciencisto. Socio subtenas esplorantan scienciston kiam li sidas en sia laboratorio farante eksperimentojn, ĉar oni esperas, ke li povas hazarde eltrovi aŭ inventi ion por ĝenerala bono. Same la komunumo subtenas la meditantajn monaĥojn, kies bezonoj estas tre malmultaj, ĉar oni esperas, ke ili atingos saĝon kaj luminiĝon por ĝenerala bono. Sed eĉ antaŭ ol tio okazas aŭ eĉ se ĝi neniam okazos, la meditantaj monaĥoj ankaŭ povas profitigi aliajn. En iuj modernaj societoj "la vivstilo de riĉuloj kaj famuloj" kun troa konsumado kaj sin-indulgeco fariĝis la ideo, kiun oni sekvas aŭ almenaŭ envias. La ekzemplo de meditante monaĥo atentigas nin, ke ni ne bezonas riĉecon por esti kontentaj. Tio montras al ni, ke ĝentila kaj simpla vivstilo ankaŭ havas sian avantaĝon.

Demando: Mi aŭdis, ke ne plu troviĝas budhismaj monaĥinoj. Ĉu vere?

Respondo: La Budho fondis komunumon de monaĥinoj dum sia vivo, kaj por kvin aŭ ses cent jaroj monaĥinoj ludis gravan rolon en propagando kaj disvastigo de Budhismo. Sed por iom da ne bone konataj kaŭzoj monaĥinoj ne plu ordiniĝis, nek ricevis subtenon kiel monaĥoj, kaj la monaĥina samgo pereis en Hindio kaj Sudorienta Azio. Sed la samgo de monaĥinoj daŭre prosperas en Taiwan, Koreio kaj Japanio. Hodiaŭ en Srilanko oni jam faris paŝojn por enkonduki la komunumon de monaĥinoj de Taiwan kvankam iuj tradiciuloj ne tre fervoras pri tio. Sed por reteni la originan intencon de la Budho, virinoj rajtas havi monaĥejan vivon kiel viroj kaj profiti de tio.

11. La Budhismaj Verkoj

Demando: Preskaŭ ĉiuj religioj havas ian sanktan skribon aŭ Bibliion. Kio estas la sankta libro de Budhismo?

Respondo: La sankta libro de Budhismo nomiĝas Tripitako. Ĝi estas skribita en antikva hindia lingvo, kiu tre similas al la lingvo parolita de la Budho. La Tripitako estas tre granda verko. Ĝia angla traduko havas proksimume 40 volumojn.

Demando: Kion signifas la nomo Tripitako?

Respondo: La vorto Tripitako konsistas el du partoj, *Tri* signifas "tri" kaj *Pitako* signifas "korbojn". La unua parto de la nomo venis de la fakto, ke la budhismaj verkoj konsistas el tri partoj. La unua parto, nomata Sutra Pitako, entenas ĉiujn instruojn de la Budho kaj iom da instruoj de liaj luminiĝintaj disĉiploj. La stiloj de la materialoj en la Sutra Pitako estas diversaj, kaj permesas al la Budho prediki sian instruon al diversaj homoj. Multaj instruoj de la Budho estas predikoj, dum aliaj estas dialogoj. Aliaj partoj kiel la Damapado prezentas la budhan instruon per versaroj. La Jatakoj, kiel alia ekzemplo, konsistas el amuzaj rakontoj, en kiuj la ĉefaj roloj

ofte estas bestoj. La dua parto de la Tripitako estas la Vinaja Pitako. Ĝi konsistas el reguloj kaj procedoj por monaĥoj kaj monaĥinoj, konsiloj pri monaĥejaj administrado kaj procedo, kaj la frua historio de monaĥa komunumo. La lasta parto estas nomita Abidarma Pitako. Ĝi estas kompleksa kaj profunda por analizi kaj klasifiki ĉiujn elementojn, kiuj konsistigas individuon. Kvankam Abidarmo estis iom pli malfrua ol la unuaj du partoj de la Tripitako, ĝi entenas nenion kontraŭ ili.

Nun ni ekspliku la vorton "Pitako". En antikva Hindio konstruistoj kutime transportis konstruajn materialojn de unu loko al alia per korboj. Kun korbo sur sia kapo, iu iris iom da distanco al la sekva laboranto, pasigis ĝin al li, kaj denove ripetis la procezon. En la tempo de la Budho, skribo estis konata, tamen kiel medio malpli fidinda ol la homa memoro laŭopinie. Libroj povus putri en musona malsekiĝo aŭ mordiĝi de blankaj formikoj, sed homa memoro povas daŭri tiom longe kiom oni vivas. Do monaĥoj kaj monaĥinoj tenis la budhajn instruojn en sia memoro kaj pasigis ilin al aliaj kiel konstruistoj transportis teron kaj brikojn unu al aliaj per korboj. Jen kial tri partoj de la budhismaj verkoj nomiĝas korboj. Tiel konservinte la Tripitakon por centoj da jaroj, oni finfine skribis ĝin ĉirkaŭ la jaro 100 a.K. en Srilanko.

Demando: Se la verkoj konserviĝis en onia memoro dum tiel longa tempo, ili eble fariĝus tre malfidindaj. Multaj budhaj instruoj perdiĝus aŭ ŝanĝiĝus.

Respondo: Konservado de verkoj estas komuna klopodo de monaĥaj komunumoj. Ili kunvenis je regulaj tempoj kaj ĉantis partojn aŭ tuton de la Tripitako. Tio fakte nebligis la aldonon aŭ ŝanĝon al ĝi. Imagu, kio okazos se grupo de cent homoj memoras kanton en la koro, kaj kiam ili ĉiuj kantas, iu erare kantas verson aŭ provas enmeti novan verson. La tuta grupo de tiuj, kiuj ĝuste konas la kanton, malhelpas tiun fari ŝanĝon. Estas grave rememori, ke en tiuj tagoj ne troviĝis televido, ĵurnaloj kaj anoncoj por delogi kaj konfuzi la menson. La fakto, ke monaĥoj kaj monaĥinoj meditis, signifas, ke ili havis ekstreme bonajn memorojn. Eĉ hodiaŭ, longan tempon post kiam oni komencis presi kaj uzi la librojn, ankoraŭ troviĝas monaĥoj kapablaj reciti la tutan Tripitakon parkere. La monaĥo Mengong Sayadaw de Birmo kapablas tion fari kaj li estas menciita en la Guinness-libro de Rekordoj kiel homo kun la plej bona memoro en la mondo.

Demando: Kiom gravaj estas la sutroj por budhanoj?

Respondo: Budhanoj ne opinias, ke Tripitako estas sankta kaj senerara revelacio de dio, kies vortojn ili devas kredi. Anstataŭe, ĝi estas instruo de la granda viro, kiu prezentis siajn eksplikojn, admonojn, gvidojn kaj kuraĝigojn, do Tripitakon oni devas legi penseme kaj respektive. Nia celo devas esti kompreni kion Tripitako instruas anstataŭ nur ĝin kredi. Do ni devas ĉiam esplori la diron de la Budho laŭ nia sperto. Vi povus diri, ke la komprenema sinteno de budhanoj al la instruoj de la Budho tre similas al tiu de sciencistoj esplorantaj raportojn en scienca ĵurnalo. Sciencisto faras eksperimenton kaj publikigas siajn trovaĵojn kaj konkludojn en ĵurnalo. Aliaj sciencistoj legos la paperon kaj traktos ĝin kun respekto, sed ili ne konsideros ĝin valida kaj aŭtoritata ĝis kiam ili faros la saman eksperimenton kaj gajnos la saman rezulton.

Demando: Antaŭe vi menciis Damapadon. Kio ĝi estas?

Respondo: Damapado estas unu el la plej malgrandaj sutroj en la unua parto de Tripitako. La nomo povas tradukiĝi kiel "La Vojo de la Vero" Aŭ "Versoj de la Vero". Ĝi konsistas el 423 versoj. El ili iuj estas koncizaj, iuj profundaj, iuj kun amuzaj ridindaĵoj dum aliaj en multe da beleco. Ĉio el ili estis parolita de la Budho. Do Damapado

estas la plej populara verko de budhisma literaturo. Ĝi jam tradukiĝis en plej grandajn lingvojn kaj oni rigardas ĝin kiel majstran verkon de la monda religia literaturo.

Demando: Iuj diris al mi, ke oni ne rajtas meti kopion de sutroj sur plankon aŭ sub sian brakon, sed devas meti ĝin en altan lokon. Ĉu tio estas vera?

Respondo: Ĝis nun en budhismaj landoj kiel tiuj en Mez-Eŭropo, libroj estas raraj kaj valoraj objektoj. Do la sutroj estas ĉiam tenataj kun granda respekto, kaj kutimo ĵus menciita de vi estas ekzemplo de tio. Sed malgraŭ la pravaj kutimoj kaj tradicioj, multaj homoj en la nuna tempo ankoraŭ konsentas, ke la plej bona metodo respekti budhismajn sutrojn estas praktiki la instruon, kiun la sutroj entenas.

Demando: Mi trovis, ke estas malfacile legi budhismajn sutrojn. Ili estas longaj, ripetemaj kaj enuigaj.

Respondo: Kiam ni malfermas religian sutron, ni esperas legi vortojn de ĝojo, plezuro aŭ laŭdo, kiuj progresigas kaj inspiras nin. Pro tio iom malesperiĝas iuj legantoj de budhismaj sutroj. Iuj el la

budhismaj sutroj havas grandajn ĉarmecon kaj belecon, dum multaj sutroj similas al filozofiaj temoj kun difinoj de terminoj, zorgeme rezonigitaj argumentoj, detalaj admonoj pri konduto aŭ meditado kaj precize montritaj veroj. Ili intencas pli allogi inteligenton ol emociojn. Kiam ni ĉesas kompari la budhismajn sutrojn kun tiuj de aliaj religioj, ni vidos ke ili havas sian propran belecon, kiu estas la beleco de almozdonemo, kompatemo kaj saĝo.

Demando: Mi legis, ke budhismajn sutrojn oni origine skribis sur folioj de palmarboj. Kial oni tion faris?

Respondo: En la tempo kiam oni skribis la sutrojn ankoraŭ ne estis papero en Hindio aŭ Srilanko. Oni skribis ordinarajn dokumentojn kiel leterojn, kontraktojn, notojn kaj kondutojn sur bestaj feloj, maldikaj metalaj ladoj aŭ palmfolioj. Budhanoj ne volis uzi bestajn haŭtojn, kaj skribi sutrojn sur metalaj ladoj estis tro multekoste kaj peze, do ili uzis palmfoliojn. Post kiam ili speciale pretigis la foliojn, ili kunligis la foliojn per ŝnureto kaj metis ilin inter du lignaj kovriloj por fari ilin konvenaj kaj longdaŭraj kiel modernaj libroj. Post kiam Budhismo venis en Ĉinion, oni kopiis la sutrojn sur silko aŭ papero. Post ĉirkaŭ 500 jaroj oni inventis presarton pro la bezono produkti ekzemplerojn de sutroj. La plej frua

presita libro en la mondo estas ĉina traduko de unu el la budhaj instruoj publikigitaj en la jaro 828.

12. Historio kaj Disvolviĝo

Demando: Nun Budhismo estas religio kun granda nombro da sekvantoj en multaj diversaj landoj. Kiel tio okazis?

Respondo: Dum 150 jaroj post la forpaso de la Budho lia instruado jam disvastiĝis tre vaste tra la norda Hindio. Poste en ĉirkaŭ 262 a.K. Asoko Maŭrija, la tiama reĝo de Hindio, konvertiĝis al Budhismo kaj propagandis la Darmon tra sia tuta regno. Multaj homoj absorbiĝis de altaj etikaj standardoj de Budhismo kaj precipe de ĝia oponado al hindia klasa sistemo. Asoko ankaŭ okazigis grandan konsilion kaj sendis misiajn monaĥojn al najbaraj landoj kaj eĉ ĝis Eŭropo. La plej sukcesa el la misioj estis tiu, kiu iris al Srilanko. La insulo fariĝis budhisma kaj eĉ daŭras ĝis nun. Aliaj misioj disvastigis Budhismon al suda kaj okcidenta Hindio, Kaŝmiro kaj la regiono, kie nun estas suda Birmo kaj Duoninsula Tajlando. Post jarcento aŭ pli Afganio kaj montaraj regionoj de norda Hindio fariĝis budhismaj, kaj de tie monaĥoj kaj komercistoj iom post iom kondukis la religion al centra Azio kaj fine al Ĉinio, de kie ĝi iris en Koreion kaj Japanion. Estas tre interese por scii, ke Budhismo fakte estas la nura eksterlanda pens-sistemo radikiĝinta en Ĉinio. En ĉirkaŭ la 12a jarcento Budhismo fariĝis ĉefa religio en Birmo,

Tajlando, Laoso kaj Kamboĝo ĉefe pro la klopodoj de srilankaj monaĥoj.

Demando: Kiel kaj kiam Tibeto fariĝis budhisma regiono?

Respondo: En ĉirkaŭ la 8-a jarcento la reĝo de Tibeto sendis ambasadoron al Hindio por inviti monaĥojn kaj budhismajn verkojn al sia lando. Budhismo ekdisvastiĝis, tamen ne fariĝis la ĉefa religio parte pro la kontraŭstaro farita de la pastroj de indiĝena Bon-religio. Fine en la 11-a jarcento granda nombro da hindiaj monaĥoj kaj instruistoj venis al Tibeto kaj la religio firme establiĝis. Ekde tiam Tibeto fariĝis unu el la regionoj plej prosperaj de Budhismo.

Demando: Do Budhismo disvastiĝis tre vaste.

Respondo: Krom tio estas tre malmultaj ekzemploj, ke Budhismo persekutis la renkontitajn religiojn aŭ disvastigis la religion per konkerantaj armeoj dum sia disvastiĝo. Budhismo ĉiam havas ĝentilan manieron de vivo, kaj la budhanoj antipatiis la ideon konduki kredon per forto aŭ premo.

Demando: Kian influon Budhismo donis al la landoj, en

kiujn ĝi iris?

Respondo: Kiam misiaj monaĥoj iris al diversaj landoj ili kutime portis kun si pli multe ol nur budhajn instruojn. Ili ankaŭ portis iom el la plej bonaj aspektoj de hindia civilizacio. Iam monaĥoj lertis en medicino kaj enkondukis novan medicinan ideon al la regiono, kie ĝi ankoraŭ ne ekzistis. Nek Srilanko, nek Tibeto, nek kelkaj regionoj de centra Azio havis skribon ĝis kiam monaĥoj enkondukis ĝin, kaj certe, novaj scioj kaj ideoj venis kun la skribo. Antaŭ la alveno de Budhismo la tibetanoj kaj mongoloj estis sovaĝaj, krudaj homoj, kaj Budhismo ilin ĝentiligis kaj civilizis. Eĉ en Hindio bestoferado senfuroriĝis pro Budhismo kaj la klasa sistemo mildiĝis almenaŭ por iom da tempo. Eĉ hodiaŭ kiam Budhismo disvastiĝas en Eŭropo kaj Ameriko, moderna okcidenta psikologio iom influĝis de ĝiaj enrigardoj en homan menson.

Demando: Kial Budhismo malaperis en Hindio?

Respondo: Neniu donis kontentigan eksplikon pri tiu malfeliĉa okazo. Iuj historiistoj diras, ke Budhismo tiel koruptiĝis, ke homoj kontraŭstaris ĝin. Aliaj diras, ke ĝi adoptis tro multajn hindiajn ideojn kaj iom post iom fariĝis nedistingebla de Hinduismo.

Alia teorio estas, ke monaĥoj komencis kolektiĝi en grandaj monaĥejoj subtenataj de la reĝoj kaj tio apartigis ilin de ordinaraj homoj. Kia ajn estas la kaŭzo, je la 8-a aŭ 9-a jarcento hindia budhismo jam serioze kadukiĝis. Ĝi tute malaperis dum kaoso kaj perforto de islama invado al Hindio en la 13-a jarcento.

Demando: Sed ankoraŭ estas iom da budhanoj en Hindio, ĉu ne?

Respondo: Jes. Fakte ekde la mezo de la 20-a jarcento Budhismo denove aperis en Hindio. En 1956 la gvidanto de hindiaj parioj konvertiĝis al Budhismo ĉar li kaj liaj popolanoj suferis tiel mizere sub la klasa sistemo de Hindio. Ekde tiam ĉirkaŭ 8 milionoj da homoj fariĝis budhanoj kaj la nombro daŭre kreskas nun.

Demando: Kiam Budhismo unue venis en la okcidenton?

Respondo: La unuaj budhaniĝintaj okcidentanoj eble estis grekoj, kiuj migris en Hindion post la invado de Aleksandro la granda en la 3-a jarcento a.K. Unu el la plej gravaj antikvaj budhismaj libroj, la *Milindapanha*, konsistis el dialogo inter la

hindia monaĥo Nagasena kaj la indo-greka reĝo Milinda. Sed en nunaj tempoj Budhismo vekis la admiradon kaj respekton en la okcidento je la fino de la 19-a jarcento kiam kleruloj ektradukis budhismajn sutrojn kaj verkis pri Budhismo. Je la frua 1900 kelkaj okcidentanoj sin nomis budhanoj kaj unu aŭ du el ili fariĝis monaĥoj. Ekde 1960 la nombro de okcidentaj budhanoj kreskis stabile kaj hodiaŭ ili fariĝis malgranda sed signifoplena minoritato en plej multaj okcidentaj landoj.

Demando: Ĉu vi povas diri ion pri diferencaj specoj de Budhismo?

Respondo: Je sia prospero Budhismo disvastiĝis de Mongolio al Maldivo, de Balko al Bali-insulo kaj tiel ĝi allogis homojn el multaj malsamaj kulturoj. Poste en multaj jarcentoj ĝi estis adoptita kaj adaptita laŭ la disvolviĝo de homaj sociaj kaj intelektaj vivoj. Sekve de tio, ĝia ekstera formo ŝanĝiĝis multe dum la esenco de la Darma restas sama. Hodiaŭ estas tri ĉefaj specoj de Budhismo. Ili estas Teravado, Mahajano kaj Vajrajano.

Demando: Kio estas Teravado?

Respondo: La nomo Teravado signifas la Instruojn de Prestiĝuloj kaj baziĝis ĉefe sur Pali-lingva Tripitako, la plej antikva kaj plej kompleta noto de la budhaj instruoj. Teravado estas pli konservativa kaj monaĥej-centra formo de Budhismo, kaj ĝi emfazas la bazon de la Darmo kaj tenas simplan kaj rigoran praktikan metodon. Nun Teravadon oni praktikas ĉefe en Srilanko, Birmo, Tajlando, Laoso kaj Kamboĝo.

Demando: Kio estas Mahajana Budhismo?

Respondo: En ĉirkaŭ la 1-a jarcento a.K. iuj signifoj de la budhaj instruoj estis esploritaj pli profunde. Krome, socio evoluis kaj tio bezonis pli novan kaj taŭgan eksplikadon de la budhaj instruoj. Multaj skoloj estiĝintaj el tiuj novaj evoluadoj komune nomiĝas Mahajano, signifanta la grandan vojon, ĉar ili asertis, ke ili estas pli konvenaj al ĉiuj, ne nur al monaĥoj kaj monaĥinoj, kiuj jam rezignis la mondon. Mahajano fine fariĝis ĉefa speco de Budhismo en Hindio, kaj nun estas praktikita en Ĉinio, Koreio, Taiwan, Vjetnamio kaj Japanio. Iuj teravadanoj diras, ke Mahajano estas distordo de la budhaj instruoj. Tamen mahajananoj montris, ke la Budho akceptis ŝanĝon kiel unu el la plej fundamentaj el ĉiuj veroj kaj ke ilia interpretado de Budhismo estas ne pli distorda de

Budhismo ol tio, ke kverkarbo estas distordo de glano.

Demando: Mi ofte vidis la terminon Hinajano. Kion signifas la termino?

Respondo: Kiam disvolviĝis Mahajano, ĝi volis distingi sin men de fruaj budhismaj skoloj, do ĝi sin nomis Mahajano, la Granda Vojo, kaj kromnomis la fruajn skolojn Hinajano, signifanta Malgrandan Vojon. Do Hinajano estas iom sekteca nomo donita de Mahajano al Teravado.

Demando: Kio estas Vajrajano?

Respondo: Tiu speco de Budhismo ekestiĝis en Hindio dum la 6-a kaj 7-a jarcentoj p.K. en la tempo, kiam Hinduismo travivis grandan rivalon en Hindio. Responde al tio iuj budhanoj influigis de aspektoj de Hinduismo precipe de la adoro al dioj kaj uzado de komplikaj ritoj. En la 11-a jarcento Vajrajano bone establiĝis en Tibeto, kie ĝi disvolviĝis plue. La vorto Vajrajano signifas Diamantan Vojon, kaj aludas al la supozeble nerompeblan logikon, kiun Vajraĵananoj kutime uzas por pravigi kaj defendi iujn el siaj ideoj. Vajraĵananoj pli dependas de speco de literaturo nomata tantra

ol de tradiciaj budhismaj skriboj kaj do iam ĝi ankaŭ konatiĝas kiel Tantrajano. Vajrajano nun furoras en Mogolio, Tibeto, Ladako, Nepalo, Butano, kaj inter la tibetanoj vivantaj en Hindio.

Demando: Ĉio el tio estas tre konfuza. Kiel mi povas scii, kiun specon mi elektu, se mi volas praktiki Budhismon?

Respondo: Eble ni povus kompari ĝin kun rivero. Se vi iras al la fonto de rivero kaj poste al ĝia buŝo, ili probable vidiĝas malsame. Sed se vi sekvus la riveron de ĝia fonto kiam ĝi ekzigzagas tra la montoj kaj valoj, super akvofaloj, preter multaj malgrandaj rojoj, kiuj fluas en ĝin, vi fine atingus ĝian buŝon kaj komprenus kial ĝi ŝajnas tiel malsama de la fonto. Se vi volas lerni Budhismon, komencu je la plej fruaj bazaj instruoj, kiuj estas la Kvar Noblaj Veroj, la Nobla Okera Vojo, kaj la vivo de la historia Budho kaj aliaj. Post tio lernu kiel kaj kial tiuj instruoj kaj ideoj evoluis, kaj poste koncentriĝu al la budhisma metodo, kiu plej plaĉas al vi. Tiam estos ne eble por vi diri, ke fonto de rivero estas malpli supera ol la buŝo, aŭ la buŝo estas distordo de la fonto.

13. Fariĝi Budhano

Demando: Kion vi diris ĝis nun tre interesas min. Kiel mi povas fariĝi budhano?

Respondo: Iam viro nomata Upali impresiĝis de budhaj instruoj kaj decidis fariĝi disĉiplo de la Budho. Sed la Budho diris al li:

"Faru konvenan esploradon unue, Upali.

Konvena esplorado estas bona por homo konata kiel vi mem."

M.II379

En Budhismo komprenemo estas la plej grava afero kaj komprenado bezonas tempon. Tio estas la fina produkto de procezo. Do ne facilanime hastu al Budhismo. Restu trankvila, faru demandojn, konsideru atente kaj poste faru vian decidon. La Budho ne interesiĝis pri multeco de siaj disĉiploj. Li pli zorgis, ke homoj sekvu liajn instruojn kiel rezulton de atenta esplorado kaj konsideradon pri faktoj.

Demando: Se mi jam tion faris kaj mi trovis la budhajn instruojn akcepteblaj, kion mi devas fari se mi volas fariĝi budhano?

Respondo: Plej bone vizitu bonan monaĥejon aŭ aliĝi al budhana grupo, subtenu ilin, akceptu ilian subtenon kaj daŭre lernu pli multe pri budhaj instruoj. Poste, kiam vi estas preta, vi povas oficiale fariĝi budhano prenante Tri Rifuĝojn.

Demando: Kio estas la Tri Rifuĝoj?

Respondo: Rifuĝo estas loko, kien homoj iras kiam ili afliktiĝas aŭ bezonas sekurecon aŭ protekton. Estas multspecaj rifuĝoj. Kiam homoj estas malfeliĉaj, ili rifuĝas ĉe siaj geamikoj. La Budho diris:

"Rifuĝu en la Budho, Darmo kaj Samgo kaj vidu kun vera kompreno la Kvar Noblajn Verojn, kiuj estas suferado, la kaŭzo de suferado, la transpaso de suferado, kaj la Nobla Okera Vojo, kiu kondukas al liberiĝo el la suferoj. Tio estas vere sekura kaj plej alta rifuĝo, per kiu oni liberiĝas el ĉiuj suferoj." Dp 189-192

Rifuĝi en la Budho estas memfida akcepto al la fakto, ke oni povas plene luminiĝi kaj perfektigi kiel la Budho. Rifuĝi en la Darmo signifas kompreni la Kvar Noblajn Verojn kaj bazi la vivon sur la Nobla Okera Vojo. Rifuĝi en la Samgo signifas serĉi subtenon, inspiradon kaj gvidon de ĉiuj, kiuj iras laŭ la Nobla Okera Vojo. Tion farante oni fariĝas budhano kaj tiel ekpaŝas sur la vojon al la Nirvano.

Demando: Kiaj ŝanĝoj okazis en via vivo ekde kiam vi unue ricevis Tri Rifuĝojn?

Respondo: Kiel sennombre milionoj da aliaj budhanoj dum la lastaj 2500 jaroj, mi trovis, ke budhaj instruoj bone komprenigas malfacilan mondon. Ili donis signifon al tio, kio estas sensignifa vivo. Ili jam donis al mi humanajn kaj kompatemajn etikojn per kiuj ili gvidas mian vivon. Kaj ili jam montris al mi kiel mi povas atingi la staton de pureco kaj perfekteco en la sekva vivo. Poeto en antikva Hindio iam skribis pri la Budho.

"Iri al li por rifuĝo, laŭdi lin, honori lin kaj resti en lia Darmo estas konduto kun kompreno."

Mi tute konsentas kun tiuj vortoj.

Demando: Mi havas amikon, kiu ĉiam klopodas konverti min al sia religio. Mi ne vere interesigas pri lia religio kaj mi jam diris tion al li, sed li ne volas forlasi min. Kion mi povas fari?

Respondo: La unua afero, kiun vi devas kompreni, estas, ke tiu homo ne vere estas via amiko. Vera amiko respektas viajn dezirojn kaj akceptas vin malgraŭ kia vi estas. Mi suspektas, ke tiu ĉi homo sin pretendas kiel vian amikon nur por konverti vin. Kiam iuj klopodas trudi sian volon al vi, ili certe ne estas geamikoj.

Demando: Sed li diras, ke li volas dividi sian religion kun mi.

Respondo: Estas bona afero por iu dividi sian religion kun aliaj. Sed mi opinias, ke via amiko ne scias la diferencon inter divido kaj trudado. Se mi havas pomon, mi donas al vi duonon kaj vi akceptas mian donacon, tiam mi dividas kun vi. Sed se vi diras al mi: "Dankon, sed mi jam manĝis." kaj se mi daŭre insistas, ke vi manĝu la duonan pomon, ĝis vi cedas al mia premo, tion oni ne povas nomi divido. Homoj kiel via amiko strebas maski sian malbonan konduton

per la nomo "divido", "amo" aŭ "malavareco", sed kiel ajn li nomas ĝin, lia konduto restas kruda, malsincera kaj egoisma.

Demando: Do kiel mi povas haltigi lin?

Respondo: Tre simple. Unue, sciu klare en via menso, kion vi volas. Due, klare kaj koncize diru al li pri tio. Trie, kiam li al vi faras demandojn kiel "Kio estas via kredo pri tio?" aŭ "Kial vi ne volas veni al la kunveno kun mi?", klare, ĝentile kaj persiste ripetu vian unuan eldiron. "Dankon pro la invito, sed mi preferas ne iri."

"Kial ne?"

"Tio estas mia propra afero. Mi preferas ne iri."

"Sed tie estos multaj interesaj homoj."

"Mi certas, ke jes, sed mi preferas ne iri."

"Mi invitas vin ĉar mi zorgas pri vi."

"Mi ĝojas, ke vi zorgas pri mi, sed mi preferas ne iri."

Se vi klare, pacience kaj persiste ripetis vian deziron kaj rifuzas al li impliki vin en tian diskuton, li eble cedos. Estas honto, ke vi devas tion fari, sed estas tre grave por homoj lerni, ke ili ne rajtas trudi siajn kredojn aŭ dezirojn al aliuloj.

Demando: Ĉu budhanoj devas peni por dividi la Darmon kun aliaj?

Respondo: Jes, ili devas. Se oni demandas vin pri Budhismo, diru al ili. Vi eĉ rajtas diri al ili pri la instruoj de la Budho sen ilia demando. Sed se ili per siaj vortoj aŭ agoj informas vin, ke ili ne interesiĝas, akceptu tion kaj respektu iliajn dezirojn. Estas ankaŭ grave memori, ke vi informas la homojn pri la Darmo per via konduto multe pli efike ol per via predikado. Ĉiam prezentu al ili la Darmon per pensemo, afableco, toleremo, justeco kaj honesteco. Lasu la Darmon brili per viaj paroloj kaj kondutoj. Se ĉiu el ni, vi kaj mi, konas perfekte la Darmon, plene praktikas ĝin kaj malavare dividas ĝin kun aliaj, ni povas profitigi nin mem kaj ankaŭ la aliajn.

14. Iom da diroj de la Budho

Saĝo puriĝis de virto kaj virto puriĝis de saĝo. Kie ekzistas unu el ili, ekzistas ĉiam la alia. Virta homo havas saĝon kaj saĝa homo havas virton. Kombino el ambaŭ estas nomata la plej supera afero en la mondo. D.I,84

La menso kaŭzis ĉiujn aferojn, la menso regas ilin, kaj ili ĉiuj estas faritaj de la menso. Se homo parolas aŭ kondutas kun pura menso, feliĉo sekvos lin kiel ombro neniam forlasonta. Dp. 2

Oni tute ne rajtas kulpigi la aliajn aŭ malestimi iun ajn ie kaj ial. Ne deziru suferon al alia pro kolero aŭ rivaleco. Sn.149

Same kiel granda oceano havas nur unu guston, la guston de salo, ankaŭ la Darmo havas nur unu guston, la guston de libereco. Ud.56

Estas facile vidi mankojn de aliaj, sed estas malfacile por homoj vidi siajn proprajn. Kiam ni ventumas alies mankojn kiel grajnan ŝelon, ni kaŝas nian mankon kiel ĉasisto sin kaŝas en kaŝejo. Tiuj, kiuj rigardas alies mankojn nur iritiĝas. Iliaj negativecoj kreskas kaj

malfacile detruiblaj. Dp.252-3

Multaj florkronoj estas faritaj el amaso da floroj. Same, multaj bonaj kondutoj povas esti faritaj de ordinara homo. Dp.53

Kiam vi parolas al aliaj, vi povus paroli je tempo ĝusta aŭ malĝusta, laŭ la faktoj aŭ ne, ĝentile aŭ krude, al la punkto aŭ ne, kun menso plena de malamo aŭ plena de amo. Vi devas trejni vin mem kiel tio. "Nia menso ne devas esti malvirtigita, nek ni faros malbonan parolon, sed kun bonkoro kaj kompatemo ni vivos kun la menso libera de malamo kaj plena de amo. Ni unue plenigos unu homon per amo kaj poste ekplenigos la tutan mondon per amo, kiu estas vasta, penetra, nemezurebla kaj tute sen kolero kaj malamo." Jen kiel vi devas trejni vin. M.I,126

Per tri aferoj oni povas rekoni saĝulon. Kiu? Li vidas sian proprajn kulpojn kiel ili estas. Vidinte ilin, li provas korekti ilin. Kiam la aliaj agnoskas siajn kulpojn, li pardonas ilin. A.I,103

Ĉesi fari malbonon, lerni fari bonon, purigi la menson. Tio estas la instruo de Budhoj. Dp. 183

Lernu tion de la akvoj. En montaj fendoj kaj fendegoj laŭte ŝprucas rojoj. Sed grandaj riveroj fluas silente. Vakaj objektoj faras bruon, la plenaj objektoj ĉiam kvietas. La malsaĝulo similas al duon-plena poto, la saĝulo similas al profunda kvieta lago. Sn.720-1

Eĉ se vi plenigas vian menson per malamo kiam malica krimulo tranĉas vin feroce per segilo, vi ne estas praktikinta mian instruon. M. I,126

Se iuj estas ĵaluzaj, egoismaj aŭ malhonestaj, ili ne estas plaĉaj malgraŭ siaj elokventeco kaj bona aspekto. Sed la homo, kiu forigis tiajn aferojn kaj estas libera de malamo, estas vere bela. Dp.262-3

Homo, kiu ne bridis, disciplinis kaj kontentigis sin, ne povas brideti, disciplineti kaj kontentigeti aliajn. Sed tiu, kiu sin bridis, disciplinis kaj kontentigis, povas helpi aliajn fariĝi tiaj. M.I,45

Kontenteco estas la plej granda riĉaĵo. Dp.227

Se aliaj homoj kritikis min, la Darmon kaj la Samgon, vi ne rajtas koleriĝi ĉar tio nebulis vian juĝon kaj vi ne sciis la pravecon

kaj malpravecon de ilia diro. Se aliaj tion faras, ekspliku al ili, kiel erara estas ilia kritikado, dirante, "Ĉi tio ne estas prava. Tio ne estas ĝusta. Ĉi tio ne estas nia konduto. Tio ne estas nia maniero." Same, se iu laŭdas min, la Darmon aŭ la Samgon, vi devas ne fieri kaj aroganti ĉar tio nebulas vian juĝon, kaj vi ne scios ĉu ili diras prave aŭ ne. Se aliaj tion faras, ekspliku al ili dirante, "Ĉi tio estas prava. Tio estas ĝusta. Ĉi tio estas nia konduto. Tion vi trovos en ni." D.I,3

Se vortoj havas kvin markojn, ili estas ne malbone parolitaj, sed bone parolitaj, laŭdindaj kaj Laŭditaj de la saĝuloj. Kiuj kvin? Ili estas parolitaj je ĝusta tempo, ili estas veraj, ili estas parolitaj kun ĝentileco, ili trafas la punkton kaj ili estas parolitaj kun amo. A,III,243

Kiel profunda lago estas klara kaj kvieta, do tiel la saĝuloj fariĝas tute pacaj kiam ili aŭdas la instruojn. Dp. 82

Estas ne tre grave perdi ion kiel riĉaĵon , sed estas terura afero perdi saĝon. Estas ne tre grave gajni ion kiel riĉaĵon sed estas mirinda afero gajni saĝon. A.I,15

Se malzorgemaj homoj recitas la sanktan tekston sed ne

praktikas kion ili diras, ili similas al paŝtisto kalkulanta alies bovojn, kaj ne ĝuos la profiton de la sankta vivo. Dp.19

Ĝuste kiel patrino protektas sian solinfanon eĉ riskante sian propran vivon, oni ankaŭ devas tiel havi senliman amon al ĉiuj vivestaĵoj en la mondo. Sn. 150

Homo, kiu volas admoni alian devas tiel pensi unue kiel tio: "Ĉu mi estas tiu, kiu tute praktikas purigadon en korpo kaj parolo? Ĉu tiuj kvalitoj troviĝas en mi?" Se ili ne estas, sendube estas tiuj, kiuj diras: "Venu nun, kial vi ne tute praktiku purigadon en korpo kaj parolo unue?" Tiu, kiu volas admoni alian devas unue tiel pensi: "Ĉu mi mem liberiĝis de malbona volo kaj disvolvis amon al aliaj? Ĉu tiu kvalito troviĝas en mi?" Se ili ne estas, estas sendube tiuj, kiuj diras, "Venu, kial vi ne praktiku amon al vi?" A. V,79

Kiu ajn praktikas justecon matene, tagmeze aŭ nokte, ili havos feliĉajn matenon, tagmezon kaj nokton. A.I,294

Se iu insultas vin, batas vin, ĵetas ŝtonojn al vi aŭ trafas vin per bastono aŭ glavo, vi devas pensi rezigninte ĉiujn mondajn dezirojn kaj konsiderojn, "Mia koro ne moviĝos. Mi ne parolos malicajn

vortojn. Mi ne sentos koleron, sed tenos bonkorecon kaj kompatemon por ĉiuj vivestaĵoj." Vi devas tiel pensi. M.I,126

Irigaciistoj kondukas akvon, sagfaristoj kurbigas sagstangojn, lignaĵistoj formigas lignaĵon, la saĝuloj muldas sin mem. Dp. 80

Estas kvar specoj da homoj en la mondo. Kiuj kvar? Tiuj, kiuj zorgas nek pri sia boneco nek pri alies boneco; tiuj, kiuj zorgas pri alies boneco sed ne pri sia propra boneco; tiuj, kiuj zorgas pri sia propra boneco sed ne pri alies boneco; kaj tiuj, kiuj zorgas ambaŭ pri sia propra boneco kaj pri alies boneco... El tiuj kvar specaj homoj la plej bonaj, ĉefaj kaj altaj estas tiuj, kiuj zorgas pri sia propra boneco kaj pri alies boneco. A.II,94

Se vi rifuĝas en la Budho, la Darmo kaj la Samgo, vi liberiĝos de timo kaj tremado. S.I, 220

Konkeru malamon per amo, malbonon per bono, avarecon per malavaro kaj mensogojn per vero. Dp. 223

Homoj, kies pensoj, paroloj kaj kondutoj estas bonaj, estas siaj propraj amikoj. Eĉ se ili diras, "Ni ne zorgas pri ni mem." Ili ankoraŭ

estas siaj propraj amikoj. Kial? Ĉar ili faras por si tion, kion amiko faras por ili. S.i, 71

Ne subtaksu bonon dirante, "Mi ne povas esti tia." Guto de konstanta akvo povas plenigi poton kaj same iom kaj iom la saĝo plenigas sin mem per bono. Dp. 122

Iam iu monaĥo suferis de disenterio kaj falis en sian ekskrementon. La Sinjoro kaj Anando vizitis la loĝejojn kaj ili venis al la loko, kie la malsana monaĥo estis. La Sinjoro demandis lin: "Monaĥo, kio okazas al vi?"

"Mi suferas de disenterio, Sinjoro."

"Ĉu neniuj prizorgas vin?"

"Neniuj, Sinjoro."

"Kial aliaj monaĥoj ne prizorgas vin?"

"Ĉar mi estas senutila al ili."

Tiam la Sinjoro diris al Anando: "Iru kaj alportu akvon. Ni lavos tiun ĉi monaĥon." Do Anando alportis akvon, kaj la Sinjoro pririgardis ĝin dum Anando lavis la tutan korpon al la monaĥo. Poste portante la monaĥon je la kapo kaj piedoj, ili metis lin sur la liton. Poste la Sinjoro kunvenigis la monaĥojn kaj demandis al ili: "Kial vi ne prizorgis la malsanan monaĥon?"

"Ĉar li estis senutila al ni."

"Monaĥoj, vi havas nek patron nek patrinon por prizorgi vin. Se vi ne interprizorgas unu la aliajn, kiu prizorgas vin? Kiu volas flegi min, flegu la malsanulon." Vin. IV,301

La donaco de vero estas plej bona ol ĉiuj aliaj donacoj. Dp. 354

Estas bone pensi pri viaj propraj mankoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri alies mankoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri viaj propraj virtoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri alies virtoj de tempo al tempo. A.V, 159

Tiuj, kiuj faras bonon, ĝojas nun, ili ĝojas poste, ili ĝojas ambaŭ nun kaj poste. Ili ĝojas kaj feliĉas kiam ili pensas pri siaj propraj

bonaj kondutoj. Dp. 16

Rezignu eraron. Tio estas farebla. Se tio ne estus farebla, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio estas farebla, do mi diras, "Rezignu eraron." Se rezigni eraron kondukus vin al perdo aŭ malĝojo, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio estos bono kaj feliĉo por vi, do mi diras, "Rezignu eraron." Nutru la bonon. Tio estas farebla. Se tio ne estus farebla, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio estas farebla do mi diras, "Nutru la bonon." Se nutri la bonon kondukas vin al perdo aŭ malĝojo, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio pliigos viajn bonon kaj feliĉon, do mi diras, "Nutru la bonon." A.I,58

Ĉiuj tremas ĉe puno kaj vivo estas kara al ĉiuj. Do starigu vin en la lokojn de aliaj, nek mortigu nek lasu mortigon. Dp. 130

Kiel la Himalajoj, la bono brilas de malproksime. Kiel sago pafita en la nokton, la malbono estas obskura. Dp. 304

La Sinjoro diris: "Kiel vi pensas pri tio? Kio estas la celo de spegulo?"

"Ĝi estas por celo de reflekto," respondis Rahulo.

Tiam la Sinjoro diris: "Eĉ se tiel, konduto devas esti farita per korpo, parolo aŭ menso nur post zorgema primenso." M.I, 415

Kiel rivero Gango fluas, klinas kaj celas al la oriento, do tiu, kiu praktikas kaj disvolvas la Noblan Okeran Vojon fluas, klinas, kaj celas al Nirvano. S.V. 40

Tiuj, kiuj senĉese pensas, "Li insultis min!" "Li batis min!" "Li subpremis min!" "Li prirabis min!", neniam forigas sian malamon. Sed tiuj, kiuj rezignas tiajn pensojn povas. Ĉar en tiu ĉi mondo malamo neniam estas forigebla per pli da malamo. Estas amo, kiu forigas malamon, kaj tio estas eterna vero. Dp. 3-5

Mallongigoj

A, Anguttara Nikaya;

D, Digha Nikaya;

Dp, Dhammapada;

M, Majjhima Nikaya;

S, Samyutta Nikaya;

Sn, Sutta Nipata;

Ud, Udana;

Vin, Vinaya.

Pri la Aŭturo

Venerala Shravasti Dhammika naskiĝis en Aŭstralio kaj fariĝis monaĥo en Hindio en 1976. Li vivis en Srilanko kaj Singapuro dum multaj jaroj kaj estas verkinto de multaj libroj pri budhismo kaj koncernaj temoj. En tiu ĉi libro Venerala Shravasti Dhammika klare, penseme kaj vivece respondis je pli ol 130 ofte demanditaj demandoj pri budhismo.

14. Iom da diroj de la Budho

Saĝo puriĝis de virto kaj virto puriĝis de saĝo. Kie ekzistas unu

el ili, ekzistas ĉiam la alia. Virta homo havas saĝon kaj saĝa homo havas virton. Kombino **el** ambaŭ estas nomata la plej supera afero en la mondo. D.I,84

La menso kaŭzis ĉiujn aferojn, la menso regas ilin, kaj ili ĉiuj estas faritaj de la menso. Se homo parolas aŭ kondutas kun pura menso, feliĉo sekvos lin kiel ombro neniam **forlasonta**. Dp. 2

Oni tute ne rajtas kulpigi la aliajn aŭ malestimi iun ajn ie kaj ial. Ne deziru suferon al alia pro kolero aŭ rivaleco. Sn.149

Same kiel granda oceano havas nur unu guston, la guston de salo, ankaŭ la Darmo havas nur unu guston, la guston de libereco. Ud.56

Estas facile vidi mankojn de aliaj, sed estas malfacile por homoj vidi la mankojn de sin mem. Kiam ni ventumas alies mankojn kiel grajnan ŝelon, ni kaŝas nian mankon kiel ĉasisto sin kaŝas en ŝirmejo. Tiuj, kiuj rigardas alies mankojn, nur iritiĝas. Iliaj negativecoj kreskas kaj estas malfacilaj por detruiri. Dp.252-3

Multaj florkronoj estas faritaj el amaso da floroj. Same, multaj

bonaj kondutoj povas esti faritaj de ordinara homo. Dp.53

Kiam vi parolas al aliaj, vi povus paroli je tempo ĝusta aŭ malĝusta, laŭ la faktoj aŭ ne, ĝentile aŭ krude, al la punkto aŭ ne, kun menso plena de malamo aŭ plena de amo. Vi devas trejni vin men kiel tio. "Nia menso ne rajtas esti malvirtigita, nek ni faros malbonan parolon, sed kun bonkoro kaj kompatemo ni vivos kun la menso libera de malamo kaj plena de amo. Ni vivos por unue plenigi homon per amo kaj per ili ekplenigi la tutan mondon per amo, kiu estas vasta, penetra, nemezurebla kaj tute sen kolero kaj malamo." Jen kiel vi devas trejni vin. M.I,126

Per tri aferoj oni povas rekoni saĝulon. Kiu tri? Li vidas sian proprajn kulpojn kiel ili estas. Vidinte ilin, li provas korekti ilin. Kiam la aliaj agnoskas siajn kulpojn, li pardonas ilin. A.I,103

Ĉesi fari malbonan, lerni fari bonan kaj purigi la menson. Tio estas la instruo de Budhoj. Dp. 183

Lernu tion de la akvoj. En montaj fendoj kaj fendegoj laŭte ŝprucas rojoj. Sed grandaj riveroj fluas silente. Vakaj objektoj faras bruon, la plenaj objektoj ĉiam kvietas. La malsaĝulo similas al

duon-plena poto, dum la saĝulo similas al profunda kvieta lago.

Sn.720-1

Eĉ se malica krimulo tranĉus vin feroce per du-tenila segilo, se vi plenigus vian menson per malamo, vi ne estus praktikanta mian instruon. M. I,126

Se iuj estas ĵaluzaj, egoismaj aŭ malhonestaj, ili ne estas plaĉaj malgraŭ siaj elokventeco kaj bona aspekto. Sed la homo, kiu forigis tiajn aferojn kaj estas libera de malamo, estas vere bela. Dp.262-3

Homo, kiu ne bridis, disciplinis kaj kontentigis sin, bridu, ne kapablas disciplini kaj kontentigi aliajn. Sed tiu, kiu sin bridas, disciplinas kaj kontentigas, povas helpi aliajn fariĝi tiaj. M.I,45

Kontenteco estas la plej granda riĉaĵo. Dp.227

Se aliaj homoj kritikis min, la Darmon kaj la Samgon, vi ne rajtas koleriĝi, ĉar tio nebulus vian juĝon kaj vi ne scius la pravecon kaj malpravecon de ilia diro. Se aliaj tion faras, ekspliku al ili, kiel erara estas ilia kritikado, dirante, "Ĉi tio ne estas prava. Tio ne estas ĝusta. Ĉi tio ne estas nia konduto. Tio ne estas nia maniero." Same,

se iu laŭdas min, la Darmon aŭ la Samgon, vi devas ne fieri kaj aroganti ĉar tio nebulas vian juĝon, kaj vi ne scios ĉiu ili diras prave aŭ ne. Se aliaj tion faras, ekspliku al ili dirante, "Ĉi tio estas prava. Tio estas ĝusta. Ĉi tio estas nia konduto. Tion vi trovos en ni." D.I,3

Se vortoj havas kvin ecojn, ili estas ne malbone parolitaj, sed bone parolitaj, honorindaj por ordinaraj homoj kaj laŭdindaj por la saĝuloj. Kiuj kvin? Ili estas parolitaj je ĝusta tempo, ili estas veraj, ili estas parolitaj kun ĝentileco, ili trafas la punkton kaj ili estas parolitaj kun amo. A,III,243

Kiel profunda lago estas klara kaj kvieta, tiel la saĝuloj fariĝas tute pacaj kiam ili aŭdas la instruojn. Dp. 82

Estas ne tre grave perdi ion kiel riĉaĵon, sed estas terura afero perdi saĝon. Estas ne tre grave gajni ion kiel riĉaĵon, sed estas mirinda afero gajni saĝon. A.I,15

Se malzorgemaj homoj recitas la sanktan tekston, sed ne praktikas tion, kion ili diras, ili similas al paŝtisto kalkulanta alies bovojn, kaj ne ĝuos la profiton de la sankta vivo. Dp.19

Ĝuste kiel patrino protektas sian solinfanon eĉ riskante sian propran vivon, oni ankaŭ devas tiel havi senliman amon al ĉiuj vivestaĵoj en la mondo. Sn. 150

Homo, kiu volas admoni alian devas tiel pensi unue kiel tio: "Ĉu mi estas tiu, kiu tute praktikas purigadon en korpo kaj parolo? Ĉu tiuj kvalitoj troviĝas en mi?" Se ili ne estas, sendube estas tiuj, kiuj diras: "Venu nun, kial vi ne tute praktiku purigadon en korpo kaj parolo unue?" Tiu, kiu volas admoni alian devas unue tiel pensi: "Ĉu mi mem liberiĝis de malbona volo kaj disvolvis amon al aliaj? Ĉu tiu kvalito troviĝas en mi?" Se ili ne estas, estas sendube tiuj, kiuj diras, "Venu, kial vi ne praktiku amon al vi?" A. V,79

Kiu ajn praktikas justecon matene, tagmeze aŭ nokte, ili havos feliĉajn matenon, tagmezon kaj nokton. A.I,294

Se iu insultas vin, batas vin, ĵetas ŝtonojn al vi aŭ trafas vin per bastono aŭ glavo, vi devas pensi rezigninte ĉiujn mondajn dezirojn kaj konsiderojn, "Mia koro ne moviĝos. Mi ne parolos malicajn vortojn. Mi ne sentos koleron, sed tenos bonkorecon kaj kompatemon por ĉiuj vivestaĵoj." Vi devas tiel pensi. M.I,126

Irigaciistoj kondukas akvon, sagfaristoj kurbigas sagstangojn, lignaĵistoj formigas lignaĵon, la saĝuloj muldas sin mem. Dp. 80

Ekzistas kvar specaj homoj en la mondo. Kiuj kvar? Tiuj, kiuj zorgas nek pri sia boneco nek pri alies boneco; tiuj, kiuj zorgas pri alies boneco sed ne pri sia propra boneco; tiuj, kiuj zorgas pri sia propra boneco sed ne pri alies boneco; kaj tiuj, kiuj zorgas ambaŭ pri sia propra boneco kaj pri alies boneco... El tiuj kvar specaj homoj la plej bonaj, ĉefaj kaj altaj estas tiuj, kiuj zorgas pri sia propra boneco kaj pri alies boneco. A.II,94

Se vi rifuĝas en la Budho, la Darmo kaj la Samgo, vi liberiĝos de timo kaj tremado. S.I, 220

Konkeru malamon per amo, malbonon per bono, avarecon per malavaro kaj mensogojn per vero. Dp. 223

Homoj, kies pensoj, paroloj kaj kondutoj estas bonaj, estas siaj propraj amikoj. Eĉ se ili diras, "Ni ne zorgas pri ni mem." Ili ankoraŭ estas siaj propraj amikoj. Kial? Ĉar ili faras por si tion, kion amiko faras por ili. S.i, 71

Ne subtaksu bonon dirante, "Mi ne povas esti tia." Guto de konstanta akvo povas plenigi poton kaj same iom kaj iom la saĝo plenigas sin mem per bono. Dp. 122

Iam iu monaĥo suferis de disenterio kaj falis en sian ekskrementon. La Sinjoro kaj Anando vizitis la loĝejojn kaj ili venis al la loko, kie la malsana monaĥo estis. La Sinjoro demandis lin: "Monaĥo, kio okazas al vi?"

"Mi suferas de disenterio, Sinjoro."

"Ĉu neniuj prizorgas vin?"

"Neniuj, Sinjoro."

"Kial aliaj monaĥoj ne prizorgas vin?"

"Ĉar mi estas senutila al ili."

Tiam la Sinjoro diris al Anando: "Iru kaj alportu akvon. Ni lavos tiun ĉi monaĥon." Do Anando alportis akvon, kaj la Sinjoro verŝis akvon dum Anando lavis la tutan korpon al la monaĥo. Poste

la Sinjoro kaj Anando tenis la kapon kaj piedojn de la monaĥo kaj portis lin sur la liton. Fine la Sinjoro kunvenigis la monaĥojn kaj demandis al ili: "Kial vi ne prizorgis la malsanan monaĥon?"

"Ĉar li estis senutila al ni."

"Monaĥoj, vi havas nek patron nek patrinon por prizorgi vin. Se vi ne interprizorgas unu la aliajn, kiu prizorgas vin? Kiu volas flegi min, flegu la malsanulon." Vin. IV,301

La donaco de vero estas plej bona ol ĉiuj aliaj donacoj. Dp. 354

Estas bone pensi pri via propraj mankoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri alies mankoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri viaj propraj virtoj de tempo al tempo. Estas bone pensi pri alies virtoj de tempo al tempo. A.V, 159

Tiuj, kiuj faras bonon, ĝojas nun, ili ĝojas poste, ili ĝojas ambaŭ nun kaj poste. Ili ĝojas kaj feliĉas kiam ili pensas pri siaj propraj bonaj kondutoj. Dp. 16

Rezignu eraron. Tio estas farebla. Se tio ne estus farebla, mi ne

postulus vin tiel agi. Sed tio estas farebla, do mi diras, "Rezignu eraron." Se rezigni eraron kondukus vin al perdo aŭ malĝojo, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio estos bono kaj feliĉo por vi, do mi diras, "Rezignu eraron." Nutru la bonon. Tio estas farebla. Se tio ne estus farebla, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio estas farebla do mi diras, "Nutru la bonon." Se nutri la bonon kondukus vin al perdo aŭ malĝojo, mi ne postulus vin tiel agi. Sed tio pliigos viajn bonon kaj feliĉon, do mi diras, "Nutru la bonon." A.I,58

Ĉiuj tremas je puno kaj vivo estas kara al ĉiuj. Do starigu vin en la lokojn de aliaj, nek mortigu nek lasu mortigon. Dp. 130

La bono brilas de malproksime kiel la Himalajoj. La malbono estas obskura kiel sago pafita en la nokto. Dp. 304

La Sinjoro diris: "Kiel vi pensas pri tio? Kio estas la celo de spegulo?"

"Ĝi estas por celo de reflektado," respondis Rahulo.

Tiam la Sinjoro diris: "Eĉ se tiel, konduto devas esti farita per korpo, parolo aŭ menso nur post zorgema pripensado." M.I, 415

Kiel rivero Gango fluas, klinas kaj celas al la oriento, do tiu, kiu praktikas kaj disvolvas la Noblan Okopan Vojon fluas, klinas, kaj celas al Nirvano. S.V. 40

Tiuj, kiuj senĉese pensas, "Li insultis min!" "Li batis min!" "Li subpremis min!" "Li prirabis min!", neniam forigas sian malamon. Sed povas tiuj, kiuj rezignas tiajn pensojn. Ĉar en tiu ĉi mondo malamo neniam estas forigebla per pli da malamo. Estas amo, kiu forigas malamon, kaj tio estas eterna vero. Dp. 3-5

Mallongigoj

A, Anguttara Nikaya;

D, Digha Nikaya;

Dp, Dhammapada;

M, Majjhima Nikaya;

S, Samyutta Nikaya;

Sn, Sutta Nipata;

Ud, Udana;

Vin, Vinaya.

Pri la Aŭturo

Respenktinda Shravasti Dhammika naskiĝis en Aŭstralio kaj fariĝis monaĥo en Hindio en 1976. Li vivis en Srilanko kaj Singapuro dum multaj jaroj kaj estas verkinto de multaj libroj pri budhismo kaj koncernaj temoj. En tiu ĉi libro Venerala Shravasti Dhammika klare, penseme kaj vivece respondis je pli ol 130 ofte demanditaj demandoj pri budhismo.